

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Petra Galová

**Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí
dle § 199 trestního zákoníku**

Diplomová práce

Olomouc

2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 5. 8. 2014

Podpis:

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Milaně Hrušákové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za cenné rady v průběhu jejího vypracování a za projevenou trpělivost.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Pojmy	9
1.1 Násilí, násilí v rodině, partnerské násilí	9
1.2 Násilná osoba	11
1.3 Oběť	12
1.3.1 Viktimologie	13
1.3.2 Typy obětí	15
1.3.3 Poškozený	16
1.4 Společné obydlí	17
1.5 Další znaky domácího násilí – eskalace, dlouhodobost, rozdělení rolí, neveřejnost	18
2. Vývoj právní úpravy	20
2.1 Zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník	21
2.1.1 Základní skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí - § 199 odst. 1 TZ	22
2.1.2 Kvalifikovaná skutková podstata - § 199 odst. 2 TZ	24
2.1.3 Kvalifikovaná skutková podstata - § 199 odst. 3 TZ	28
3. Trestné činy související s domácím násilím	29
3.1 Nebezpečné pronásledování – stalking	29
3.2 Týrání svěřené osoby	31
3.3 Opilství	33
3.4 Další trestné činy související s domácím násilím	34
4. Procesní úprava v boji proti domácímu násilí	36
4.1 Zákon o obětech trestných činů	36
4.2 Předběžná opatření v trestním řízení	41
4.3 Dotazník policie	44
5. Domácí násilí a jiná právní odvětví	46
5.1 Institut vykázání podle zákona o Policii ČR	46
5.2 Domácí násilí v přestupkovém řízení	48
5.3 Úprava v novém občanském zákoníku	49
5.4 Předběžná opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních	50
6. Úspěšnost postihu domácího násilí	53
6.1 Důkazní nouze – psychické a fyzické násilí	54

7. Prevence, návrhy de lege ferenda.....	55
Závěr	58
Bibliografie	60
Abstrakt	64
Abstract	64
Seznam klíčových slov / List of keywords.....	65
Přílohy	66

Seznam použitých zkratek

1. **TZ** zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
2. **TŘ** zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
3. **TOPO** zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
4. **OSŘ** zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
5. **ZZŘS** zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
6. **NOZ** zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Úvod

Pro zpracování diplomové práce jsem si vybrala téma „Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku“. Cílem této práce je vymezit problematiku z pohledu trestního práva a zároveň zjistit, zda je právní úprava pro oběti trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí přehledná, neboť tato problematika je roztržena do několika právních předpisů a právních odvětví.

Nad výběrem tématu jsem dlouho nepřemýšlela. Téma jsem si vybrala proto, že se o tomto trestném činu sice hovoří, ale jak již vyplývá z pojmu „domácí násilí“, mnohdy zůstane utajen nejen veřejnosti, ale i osobám, které jsou týrané osobě nejbližší. Denně můžeme narazit na různých frekventovaných místech na informační letáčky o domácím násilí, prevenci a následné pomoci. Tyto letáčky jsou většinou rychle „rozebrané“, což značí velký zájem veřejnosti o tento negativní jev a zároveň to může znamenat, že lidé nemají dostatek informací týkající se domácího násilí. Z tohoto můžeme dále vyvodit, že domácí násilí je závažnější problém, než se na první pohled může zdát.

K výběru tématu mě bohužel přiměly i okolnosti, které se udály v mém okolí. Již od dětství jsem vnímala nepoměr v jednotlivých partnerských vztazích, snažila jsem se pomoci osobám nejbližším, které v těchto vztazích vystupovaly jako osoby se slabším postavením. Proto bych si i já sama ráda prohloubila své znalosti.

Co se týče zdrojů, k dané problematice nalezneme spoustu odborných knih, článků, statistik, jak z oblasti práva, tak psychologické publikace. Ve své práci jsem použila metodu především popisnou, místy analytickou. Vycházela jsem z dostupných komentářů, odborných časopisů a knih, které se věnují dané problematice, z judikatury Nejvyššího soudu a ke zpracování statistických údajů jsem použila především stránky Bílého kruhu bezpečí a souhrnnou zprávu Ministerstva vnitra ČR. Tyto statistiky jsem přiložila na závěr své práce.

Práce se člení na jednotlivé kapitoly a podkapitoly, které na sebe navzájem navazují, a je zaměřena na aktuální právní úpravu. Vymezení pojmů jsem zařadila na začátek práce, neboť sem patří i pojmy, které se netýkají jen trestního práva. Samotný trestný čin rozeberu v kapitole druhé. Na začátku práce, tedy v první kapitole, vymezím pojem domácího násilí, zaměřím se na znaky, pokusím se charakterizovat jak násilnou osobu, tak oběť trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí a pojem společné obydlí. V této kapitole budu vycházet z materiálů Bílého kruhu bezpečí, z psychologických publikací, i z publikací z oblasti trestního práva.

V následující kapitole se budu věnovat právní úpravě z trestněprávního hlediska. Zmíním právní úpravu trestného činu do roku 2009 a dále úpravu od nabytí účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Tady se zaměřím na jednotlivé skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Vzhledem k tomu, že domácí násilí může mít blízkou souvislost i s jinými trestnými činy, budu se ve třetí kapitole okrajově věnovat i dalším trestným činům, jako je např. stalking.

Ve čtvrté kapitole se zaměřím na procesní část týkající se domácího násilí. Z větší části se budu zabývat zákonem o obětech trestných činů, který přináší nová práva také pro oběti domácího násilí. Významnou roli v procesní úpravě tvoří nově i předběžná opatření v trestním řízení. O předběžných opatřeních z hlediska civilního procesu zde nebude zmínka, neboť jiným odvětvím, která jsou spojena s domácím násilím, bude věnována samostatná kapitola.

Jak již bylo zmíněno výše, problematika není obsažena jen v trestním zákoníku, ale i v jiných právních předpisech, které spolu navzájem souvisí. Jedním z cílů je zjistit, zda je právní úprava pro oběti domácího násilí přehledná, proto je třeba seznámit se i s instituty jiných právních odvětví. Významným institutem je zde vykázaní a nelze opomenout ani civilní úpravu v souvislosti s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku a zákona o zvláštních řízeních soudních.

Na závěr práce se v jednotlivých kapitolách pokusím o zhodnocení úspěšnosti postihu domácího násilí, zaměřím se na důkazní nouzi, na prevenci a případně na možné návrhy právní úpravy.

Domácí násilí je závažný problém společnosti a rozhodně si zaslouží zájem a ingerenci státu, i když se v podstatě jedná o soukromé vztahy. Nikdo totiž nemůže jinou osobu zbavit svobody, lidské důstojnosti, ani nijak zasahovat do jejího zdraví. Tento názor se ovšem ve společnosti vyvíjí. Ne vždy si lidé mysleli, že je to problém, který vyžaduje zásah veřejné moci. Proto se i naše právní úprava nechala inspirovat zahraniční legislativou. Přestože je níže vysvětleno, že týrání osoby žijící ve společném obydlí není jen problémem mezi manžely nebo partnery, dá se říci, že práce s tímto počítá nejvíce, čemuž odpovídají i výzkumy zaměřující se na domácí násilí.

1. Pojmy

Na začátku je třeba vymezit základní pojmy týkající se trestného činu „týrání osoby žijící ve společném obydlí“. Nepřesně se tento čin označuje jako domácí násilí. Proto také český právní řád nezná definici domácího násilí. Negativní jev nezasahuje jen do oblasti trestního práva, ale také do jiných odvětví. Zahrnuje tedy i pojmy z dalších odvětví práva, ale i pojmy společné pro oblast práva a jiných vědních oborů.

Domácí násilí představuje narušení vztahů v rodině nebo mezi spolužijícími osobami natolik závažné, že vyžaduje zásah státu. Přesahuje tedy soukromý zájem na řešení problému. Ne každé chování je domácím násilím a trestným činem.

1.1 Násilí, násilí v rodině, partnerské násilí

V trestním zákoníku z roku 2009 najdeme pouze pojem násilí, který je vymezen dosti obecně. V § 119 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, se totiž říká, že „trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem“. Nic se tu tedy nedozvíme o násilí páchaném v rodině nebo mezi partnery, což vyplývá i z toho, že tento pojem je zařazen v obecné části trestního zákoníku. Toto ustanovení tedy můžeme vztáhnout na jakýkoli trestný čin, který bude spáchán násilím, přičemž pachatel chce násilím dosáhnout nějakého cíle.¹

Abychom se dozvěděli, jak konkrétné je pácháno násilí mezi partnery nebo obecně násilí v rodině, musíme přejít do zvláštní části trestního zákoníku, kde v hlavě IV. týkající se trestných činů proti rodině a dětem, najdeme přesné ustanovení vymezující trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Konkrétním skutkovým podstatám se ale budu věnovat v samostatné kapitole.

Pod pojmem násilí v rodině, nebo domácí násilí, soudní praxe rozumí zlé nakládání s osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pocítuje jako těžké příkoří.² Z tohoto lze vyvodit základní znaky i definici domácího násilí. Můžeme tedy domácí násilí definovat jako „týrání“, zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím, nebo jednání, které způsobují újmu na fyzickém, psychickém nebo sexuálním zdraví.³ Jedná se tedy o fyzické, psychické, sexuální popřípadě ekonomické násilí, ke kterému dochází mezi blízkými

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 173.

² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 624-625.

³ KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázaní - nový institut právního řádu ČR. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 10, s. 34.

osobami. Spadá sem i násilí mezi současnými nebo minulými partnery, žijícími v sezdaném nebo nesezdaném soužití.⁴ Je třeba podotknout, že ať už partner týrá blízkou osobu jakoukoli formou domácího násilí, vždy je v této konkrétní formě přítomno psychické násilí. Týraná osoba se totiž vyrovnává s faktem, že jí ubližuje osoba blízká, ke které měla doposud důvěru.

Zatím je možné říci, že jsme hovořili o násilí mezi životními partnery. Avšak trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí nezahrnuje jen týrání mezi manžely, jak už vyplývá z názvu. Čin se vztahuje na jakékoli vztahy mezi osobami, které spolu sdílí společné obydlí. Zahrnuje tedy celou škálu osob žijících ve společném obydlí, jako např. děti a seniory – tedy osoby v pokolení přímém, ale i osoby, které nemají spolu žádný příbuzenský vztah, kdy jejich vztah je založen čistě na faktu, že obývají stejný dům, byt nebo místnost. Dítětem nebo seniorem ovšem nemám na mysli osoby, které jsou jiné osobě svěřeny do péče. Tento čin by se pak posuzoval dle speciálního ustanovení v trestním zákoníku.

Domácí násilí, zahrnující verbální útoky, zesměšňování, ponižování, vyhrožování, ničení věcí, odebírání finančních prostředků, omezování pohybu, kontrolu, omezování kontaktu s rodinou, fyzické napadání ve formě facek, úderů pěstí, škracení, kopání, bití různými předměty, popřípadě ohrožování zbraní a použití zbraně, musíme odlišit od občasných roztržek mezi partnery, kdy se zlé nakládání mezi partnery střídá a žádný z nich nemá podřízené postavení.⁵

Z pojmů domácí násilí nebo týrání osoby žijící ve společném obydlí a z praxe, můžeme dovodit, jak již bylo zmíněno výše, jednotlivé znaky domácího násilí. Doposud jsme si vymezili rozdíl mezi pojmem násilí, vztahující se k různým trestným činům, a rozdíl mezi zlým nakládáním mezi osobami žijícími ve společném obydlí, tedy konkrétní skutkovou podstatou trestného činu. Jedná se o dlouhodobý jev a převahu má pouze násilná osoba, na rozdíl od občasných roztržek mezi partnery, kdy se osoby navzájem napadají, ať už se jedná o fyzické nebo slovní rozepře. Mezi základní znaky domácího násilí tedy patří společné obydlí, které je určujícím znakem, dále dlouhodobost, eskalace, rozdělení rolí a neveřejnost. Těmto jednotlivým znakům se budu věnovat v následujících podkapitolách, neboť jsou dle mého názoru natolik důležité, aby o nich bylo řečeno více, než je jen uvést ve výčtu.

V této fázi, kdy si vymezujeme jednotlivé pojmy domácího násilí, považuji za vhodné uvést ještě něco málo o příčinách tohoto jevu. Vzhledem k tomu, že problematika domácího násilí se řeší v praxi relativně krátkou dobu, je i otázka příčin předmětem vědeckého bádání. Můžeme se setkat s několika tvrzeními, které však odborníci nepovažují za důvod vzniku

⁴ DAVIDOVÁ, Ivana. Domácí násilí multifaktoriální optikou. *Rodinné listy*, 2013, roč. 2, č. 7-8, s. 52.

⁵ POTMĚŠIL, Jan. Domácí násilí v přestupkovém řízení. *Správní právo*, 2008, roč. XLI, č. 2, s. 78-79.

domácího násilí. Mezi milníky patří „špatná“ reakce oběti na počátky násilí, tolerance domácích násilí společností a kopírování agresivních vzorců z původní rodiny. Je možné uvažovat nad posledním uvedeným důvodem, jako nad příčinou vzniku. Stejně jako uvedli odborníci v knize, se však musíme zamyslet nad příčinou násilí v původní rodině, ze které násilná osoba kopíruje své chování. Tím se ovšem opět vrátíme k otázce příčiny domácích násilí.

Jako příčinu nebo spouštěč týrání je možné uvést i další jednoduchá tvrzení. Mezi spouštěče můžeme zařadit alkohol, nezaměstnanost nebo ztrátu zaměstnání jednoho partnera, pro kterého je důležité udržet si jak sociální postavení, tak například postavení živitele rodiny a další faktory. Je ale třeba uvést, že většina těchto skutečností jsou opravdu pouze startérem, ovlivňují pouze dobu vzniku domácích násilí, popřípadě četnost útoků.⁶ Další překonanou teorií je i klasický pohled na postavení muže a ženy ve společnosti. Figuruje zde fyzické dispozice muže a ženy, ale i očekávané společenské chování každého z jedinců.⁷

1.2 Násilná osoba

Hovoříme-li o týrání osoby žijící ve společném obydlí, musíme se věnovat i jednomu z hlavních znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu, konkrétně pachateli. Chceme-li nějakým způsobem charakterizovat osobu pachatele, pak nelze vycházet jen z trestního zákoníku, je třeba se dívat i na jiné vědní disciplíny.

Zvláštností domácích násilí je okolnost, že mnohem více informací víme o obětech tohoto trestného činu, než o jeho pachatelích. Dá se říci, že poznatky o pachatelích získáváme z kriminologických výzkumů, z informací, které podávají oběti a z psychologických výzkumů, zaměřených na psychiku agresora. Jednotná typologie pachatelů neexistuje, jejich rysy se vzájemně prolínají.⁸ Přesto je důležité zjistit, co pachatele motivuje týrat ohroženou osobu. Vymezíme tak možné budoucí útoky nebo nápravu pachatele.⁹

Odborníci se shodují, že pachatel domácích násilí, tedy trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, není nemocný člověk, přestože může vykazovat psychopatické osobnostní rysy. Mezi nejčastější rysy pachatelů domácích násilí patří nezralost, snížené nebo přehnaně vysoké sebevědomí, komplikovaný vztah k rodičům, prožité násilí nebo citová

⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 40-42.

⁷ STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 16-17.

⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí, zatím víme víc o obětech. *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*, 2003, roč. 12, č. 1, s. 16-17.

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 40.

deprivace v dětství, tradiční představy o roli ženy v manželství, majetnictví, žárlivost, absence náhledu na nepřipustnost vlastního jednání.

Na nebezpečnost pachatele nás může upozornit i držení a obliba ve zbraních, užívání alkoholu, žárlivost, špehování partnera, vydírání sebevraždou, násilné chování k ostatním členům rodiny nebo k okolí, nebo využívání dětí, jako prostředku k nátlaku. Pachatel nemusí vykazovat všechny znaky, ale je nutné zpozornět i v případě jednoho opakovaného výskytu. Existuje mnoho individuálních rozdílů, nelze jednoznačně zařadit člověka mezi pachatele trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí jen na základě výše uvedených znaků.

Násilníky najdeme prakticky v jakékoli společnosti, nezáleží na výši vzdělání, platu, společenském postavení.¹⁰ Nemůžeme tedy jednoduše vyvodit závěr, že domácí násilí se odehrává pouze v sociálně slabých rodinách. Často se pachatelem stává právě osoba, která zastává jisté společenské postavení a díky tomuto vystupuje na veřejnosti jako osoba bezproblémová, schopná zvládat své emoce, kdy v okolí by ji nikdo nezařadil mezi pachatele domácího násilí, zatímco doma se z této osoby stává agresor a tyran. Právě díky tomuto faktu, že se násilí odehrává většinou v soukromí, není vůbec jednoduché pachatele odhalit.¹¹

Je na místě říci, že mezi násilníky nepatří jen muži, jako tomu bylo v 90. letech. V současné době jsou to v mnohých případech i muži, kteří se stávají oběťmi domácího násilí. Pokud ale hovoříme o fyzickém týrání, pak pachateli zůstávají muži a v roli oběti převažují ženy.

1.3 Oběť

Pojem oběť přinesl do českého právního řádu zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestného činnosti. Tento pojem se shoduje s rámcovým rozhodnutím Rady 2001/220/SSV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení.¹² Oběť trestného činu, ale i osoba poškozeného, jsou v trestním řízení vnímány hlavně jako pramen důkazu, neboť je zde zájem státu na řádném vyšetření trestného činu. Stát zároveň měl snahu na větší ochraně obětí, případně poškozených. Byl tedy přijat nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který nabyl účinnosti 1. srpna 2013.

Zákon definuje osobu oběti v § 2 odst. 2 tak, že „obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo

¹⁰ POTMĚŠIL, Jan. Domácí násilí v přestupkovém řízení. *Správní právo*, 2008, roč. XLI, č. 2, s. 79-80.

¹¹ STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 19.

¹² VICHEREK, Roman. *Oběti trestných činů a jejich práva* [online]. epravo.cz, 26. listopadu 201, [cit. 9. března 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

nemajetková ujma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Zákon dále v následujícím odstavci rozšiřuje definici oběti. „Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti dle § 2 odst. 3, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich“. Zákon tedy považuje za oběti pouze fyzické osoby, nikoli právnické, což je zdůvodněno tím, že jedině fyzická osoba může subjektivně pociťovat újmu. Pouze u fyzické osoby lze zmenšit její trápení a předejít sekundární viktimizaci.

Zákon o obětech trestných činů obsahuje práva obětí, která mají zlepšit jejich procesní postavení. Jednotlivým právům se budu věnovat níže v samostatné kapitole týkající se procesního řízení.

Obětí domácího násilí je osoba, vůči které je zlé nakládání uskutečňováno. Má podřízené postavení oproti agresorovi. Stejně jako bylo řečeno výše ohledně pachatele týrání osoby žijící ve společném obydlí, může se obětí domácího násilí stát jakákoliv osoba, ať muž, či žena, dítě, rodič, nebo senior, osoba jakkoli úspěšná a vzdělaná. Pokud se ale jedná o týrání v rodině mezi manžely, pak je na místě říci, že nepřímou obětí domácího násilí jsou zde i děti.

1.3.1 Viktimologie

Věda, která se zabývá postavením obětí v trestním řízení, vztahy mezi pachatelem a obětí, procesem viktimizace, pomocí oběti a prevencí viktimizace se nazývá viktimologie.¹³ Jak bude pojednáno níže, oběť v tomto smyslu není totožná s trestněprocesním termínem poškozený. Viktimizace je proces, kdy se potenciální oběť stává obětí skutečnou. V tomto procesu hraje důležitou roli i pachatel trestného činu. Viktimologie se zabývá především třemi hlavními problémy viktimizace. A to chováním oběti, vztahem oběti k pachateli a mírou viktimizace.

Roli pachatele a roli oběti trestní právo odděluje, přesto se někdy oběť sama svým chováním nepřímo podílí na faktu, že se stane předmětem kriminálního útoku. Oběť může vybudit pachatele k jednání provokací, někdy si svou viktimizaci zaslouží i svým nezákonným jednáním nebo neopatrností.¹⁴ Vztah mezi obětí a pachatelem je obecně taktéž důležitý. Zvláště důležitý je ale u trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, neboť

¹³ STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 20-23.

¹⁴ VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 156-159.

zde se pachatel i oběť důvěrně znají, sdílí společné prostory k bydlení a znají vzájemně své slabé a silné stránky, čehož pachatel jistě využívá.

Protože oběti byla nebo měla být trestným činem způsobena újma, rozlišujeme újmu primární a sekundární, která vzniká až po ukončení trestného činu. Procesy, které újmy způsobují, nazýváme jako primární a sekundární viktimizaci. Primární viktimizací rozumíme újmu, která oběti vznikla v bezprostřední souvislosti s konkrétním trestným činem. Sekundární újma tedy nastává až po ukončení trestného činu a zahrnuje veškeré negativní důsledky spáchaného trestného činu. Může mít různou podobu i zdroj, např. pachatele trestného činu, sociální prostředí i orgány činné v trestním řízení, které s obětí nešetrně zachází během výslechu, což oběť pociťuje jako újmu.¹⁵ Tyto tři skupiny nejvyšší mírou mohou zapříčinit vznik sekundární viktimizace, neboť interpretují trestný čin, posuzují roli oběti a přisuzují oběti konkrétní profil, zda se jedná o oběť provokující, nevěrohodnou, ideální atd. Nevhodný způsob vyšetřování nezřídka kdy zapříčiňuje vznik sekundární viktimizace, pokud se jedná o výslech dětí.¹⁶ Sekundární viktimizace u domácího násilí mohou zapříčinit jak orgány činné v trestním řízení, tak i zdravotnická zařízení při prvním kontaktu s obětí.

Z psychologického hlediska nám charakteristiku chování oběti během domácího násilí blíže vymezuje pojem „syndrom týrané ženy“. Přestože se zde vyskytuje slovo žena, vztáhla bych chování na veškeré oběti domácího násilí. Proto se i v praxi objevují další pojmy jako „battered person syndrom“ nebo „battered spouse syndrom“, tedy syndrom týrané osoby nebo týraného partnera. Chování oběti během týrání tedy prakticky ve všech případech zahrnuje změnu psychiky oběti. Toto se projevuje jako změna emočního chování, změna postojů a hodnocení jak vlastní osoby, tak i ostatních. Oběť tedy pociťuje stud za to, že je týrána, vinu, strach z pachatele a z opětovného útoku. Zároveň v období, kdy má osoba od násilné osoby „klid“, toto období můžeme označit jako „období líbánek“, agresor slibuje, že se jeho chování již nebude opakovat, dochází u oběti k opětovné vazbě na partnera. Oběť důvěřuje slibům, není tedy schopná žádné akce nejen proto, že se stydí za to, že ji ubližuje blízká osoba, ale i v důsledku této důvěry k pachateli. Oběť většinou minimalizuje pachatelovo chování, následky, obviňuje sebe samu. Jako následek násilného jednání se pak u oběti mohou projevit

¹⁵ NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3. vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 150-159.

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Mýtus ideální oběti. *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*, 2013, roč. 22, č. 3, s. 3-7.

psychotraumatické příznaky, jako např. poruchy spánku a pozornosti, deprese, somatické potíže atd.¹⁷

1.3.2 Typy obětí

I tady, stejně jako u pachatele, nelze jednoznačně vymezit typologii obětí. Zvláště pokud jde o domácí násilí, neexistuje žádný pevný profil oběti.

Asi nejjednodušší typologie oběti je dělení podle chování (z nevědomosti, provokující, útočné), věku (děti, dospělí, senioři), pohlaví (ženy, muži), vztahu mezi pachatelem a obětí (cizí osoby, známé, blízké) a životního stylu (riziková povolání).

Jiné, často používané dělení vychází ze zažitého trestného činu, dále z reakce na trestný čin, z interakce oběť – pachatel. V poslední uvedené skupině se dále oběti mohou členit na zúčastňující se oběť, nezúčastňující se oběť, provokující, latentní a nepravou.¹⁸

V kriminologické literatuře se setkáváme s několika typologiemi obětí, všeobecně však nebyla žádná přijata. Typologie obětí vychází z chování obětí, z odlišného životního stylu a druhových charakteristik zločinů, jejichž oběťmi jsou. Diferencujeme tedy oběti podle věku, pohlaví, etnické příslušnosti apod. Dále je možné rozlišovat jednotlivé typy obětí podle toho, zda se zavinily svou viktimizací, například provokací pachatele, nebo nezavinily. Do této druhé skupiny patří např. osoby, které brání jinou napadenou osobu a přitom jsou samy zraněny, nebo osoby, které se nachází ve „špatný čas na špatném místě“, př. osoba, která se nachází na místě veřejnosti přístupném, kdy dojde k útoku na oběť domácího násilí. Tato původně nezúčastněná osoba nehodlá jen pasivně přihlížet útoku, ale sama aktivně osobu napadenou brání a je zraněna.¹⁹

Literatura týkající se viktimologie uvádí i další typy obětí. Sem můžeme zařadit skrytou oběť, která je utajena orgánům činným v trestním řízení, dále předstírající oběť atd.²⁰

Z těchto uvedených skupin bych oběť domácího násilí zařadila do první skupiny – oběti, které zavinily svou viktimizaci individuálně, neboť se dle mého názoru mohou vyskytnout případy, kdy oběť provokuje, uráží pachatele trestného činu, neuvědomuje si možné následky svého chování. Což je ale podle mě ojedinělý případ, protože oběti nelze přisuzovat vinu za chování pachatele. Další možností je oběť, která nezavinila svou viktimizaci individuálně,

¹⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 26-31.

¹⁸ VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. vydání. Praha: ProFem, 2008, s. 65-76.

¹⁹ VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 160.

²⁰ NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3. vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 160.

neboť i v případech domácího násilí se může objevit případ, kdy osoba brání napadenou oběť domácího násilí, sama se tak stává předmětem útoku a je zraněna, nebo utrpí psychickou újmu. Dále ženy jsou nejčastější obětí fyzického týrání bezprostředně spojeného s psychickým a děti jsou nepřímou obětí domácího násilí.

Zajímavé je i rozdělení na ideální a ambivalentní oběti. Toto dělení se týká otázky, proč jsou některé oběti viditelnější pro společnost. Představuje teoretický základ hierarchie viktimizace. Ideální oběť se vyznačuje několika atributy. Je slabá, naopak pachatel je silný. Oběť nepřivolává záměrně nebezpečné situace, tudíž nenese podíl na vzniku trestného činu. Oběť nemá žádný vztah s pachatelem. Toto pojetí je ovšem značně abstraktní, protože k viktimizaci dochází často mezi osobami, které určitý vztah spojuje. V reálném světě se vyskytuje ideální oběť spíše jako výjimka. Klasickým příkladem je žena, drobná, která se vrací od nemocné sestry, o kterou se stará. Je přepadena silným mužem, zbita a okradena. Muž si za peníze koupí alkohol a cigarety. Zde jsou naplněny veškeré body charakterizující ideální oběť.²¹

Dle mého názoru je třeba ale říci, že v případech domácího násilí je právě toto dělení poněkud nepraktické. Profil oběti je rozmanitý a neshoduje se ani s bodem, že oběť je pachateli neznámá a není mezi nimi žádný vztah. Striktně vzato by byla podle této teorie žena, která je manželem opakovaně bita místo oběti domácího násilí „spolukonspirátorkou“.²²

1.3.3 Poškozený

Hovoříme-li o oběti, považují za důležité odlišit tento pojem od pojmu poškozeného. I přesto, že zákon o obětech trestných činů novelizoval trestní řád, nezná trestní řád institut oběti a nadále používá pojem poškozený. Platný a účinný trestní řád vymezuje institut poškozeného pozitivně a negativně. Mezi těmito dvěma pojmy jsou ale jisté rozdíly.

V první řadě je to již zmíněný fakt, že obětí je pouze fyzická osoba. Na rozdíl od poškozeného, jímž může být i osoba právnická, stát nebo jeho organizační složka. Dáno je to skutečností, že jedině fyzická osoba je schopna subjektivně pociťovat újmu. Rozdíl vyplývá i ze samotných dvou zákonů, tedy ze zákona o obětech trestných činů a z trestního řádu. Definice oběti, je rozšířená o slovní spojení „bylo nebo mělo být ublíženo“, oproti poškozenému, kterému „bylo“ trestným činem ublíženo. Rozšíření definice u oběti má svůj důvod. Zachycuje možnou přípravu a pokus pachatele k trestnému činu a tím i možnost považovat osobu za oběť trestného činu. Zároveň se obětí může stát i osoba pozůstalá po

²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Mýtus ideální oběti. *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*, 2013, roč. 22, č. 3, s. 3-7.

²² tamtéž

oběti, pokud jí byla způsobena smrt, což je u právnických osob vyloučeno.²³ V případě, že ale nedojde ke smrti oběti, nelze, aby svá práva na zvláštní péči od státu převáděla právním úkonem na jinou osobu. Naproti tomu poškozený tato práva má a jako poškozený se v určitých případech bere i právní nástupce.

Dále můžeme uvést jako rozdíl to, že jako poškozeného označujeme stranu trestního řízení, která disponuje určitými procesními právy. Oproti tomu oběť, která někdy může vystupovat jako poškozený, je spíše brána jako osoba, které byla způsobena újma a stát má zájem na tom, aby vzniklá újma byla nějakým způsobem kompenzována a snížena na minimum, aby oběti byla poskytnuta náležitá péče. Oběť je nositelem důkazů pro orgány činné v trestním řízení. Výpovědi přispívá k nalézání pravdy a k ukončení trestního řízení s případným odsouzením pachatele.²⁴

1.4 Společné obydlí

Určujícím znakem trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je právě společné obydlí. Tedy dům nebo byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení, kterou osoby společně obývají. Do těchto prostor se zahrnuje i příslušenství k nim náležející.

Pojem společné obydlí zahrnuje celou škálu prostor, od bytů a domů, přes hotelové pokoje, rekreační chaty, ubytovny až po vysokoškolské koleje apod.

Zlé nakládání se týká jak osob blízkých, tedy osob, které jsou v nějakém příbuzenském vztahu, tak i osob, které příbuznými jak v řadě přímé nebo pobočné nejsou. Do této druhé skupiny můžeme zařadit spolubydlící na kolejích, v nájmu, kteří po většinu roku obývají společné prostory, ve kterých dochází k týrání. Rozhodující je tedy faktický stav bydlení, reálné soužití. Ne vlastnictví nemovitosti, podnájemní vztahy nebo rodinné vztahy.²⁵ Tento názor potvrzuje Nejvyšší soud, který ve svém rozhodnutí došel k závěru, že týranou osobu může být i družka pachatele, která s ním žije v domě, který vlastnil, byť jen na základě jeho konkludentního souhlasu.²⁶

Široké vymezení pojmu obydlí postihuje všechny případy domácího násilí, protože je možné, že se bude odehrávat nejen přímo mezi partnery v domě, kde trvale bydlí, ale i na dovolených. Zároveň postihuje případy osob, které nemají vzájemný příbuzenský vztah, ale

²³ VICHEREK, Roman. *Oběti trestných činů a jejich práva* [online]. epravo.cz, 26. listopadu 201, [cit. 9. března 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

²⁴ JELÍNEK, Jiří, GRÍVNA, Tomáš a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 22-27.

²⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 283.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu 7 Tdo 1072/2012 ze dne 19. září 2012 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

z nějakého důvodu obývají společné prostory, ve kterých žijí. Ustanovení však nepokrývá prostory, které jsou sice společnými prostory domu, ale fakticky v nich nedochází k bydlení osob, ale osoby se zde jen setkávají, např. výtahy, chodby atd. Vyplývá to právě z faktu, že osoby nemají vzájemný vztah založený na faktickém soužití. Jednání pachatele by se v těchto případech posuzovalo podle jiného ustanovení trestního zákoníku.²⁷

1.5 Další znaky domácího násilí – eskalace, dlouhodobost, rozdělení rolí, neverejnost

Mezi další nepominutelné znaky domácího násilí se v literatuře často uvádí eskalace, dlouhodobost, rozdělení rolí na násilnou osobu a oběť a podstatně důležitý a charakterizující znak – neverejnost.

Násilné jednání v případech týrání osoby žijící ve společném obydlí není ojedinělou událostí. Je to často se **opakující, dlouhodobý jev**, který se stává trestným činem teprve, až naplní znaky skutkové podstaty a splňuje podmínky dané praxí. Dlouhodobost a opakovanost souvisí i s **eskalací**. Jednotlivé útoky se stupňují, nejprve dochází k útokům proti lidské důstojnosti, později se tyto mění na útoky proti zdraví a v poslední řadě mohou vzrůst až na útoky proti životu.²⁸ Mezi jednotlivými fázemi jsou období klidu, což mnohdy přispívá k tomu, že oběť domácího násilí se nechá týrat po dlouhou dobu, neboť doufá, že útoky byly ukončeny a dojde k nápravě pachatele. Myslím si, že je zde třeba zdůraznit, že prvotní útoky nemusí mít povahu trestného činu. Proto je ochrana před domácím násilím upravena i v jiných právních předpisech, než jen v trestním zákoníku a trestněprávní ochrana nastupuje subsidiárně, tedy až potom, co nestačí uplatnění jiných právních předpisů.

Dalším znakem, který praxe uvádí jako určující, je **rozdělení rolí** na násilnou a ohroženou osobu. Tato role je dána již v počátcích domácího násilí a po celou dobu se nemění. Odlišujeme tak týrání od jednotlivých roztržek mezi osobami sdílejícími společné obydlí, nebo od hádek mezi manžely, kde dochází k výměně názorů, stejně tak jako od pravidelných hádek, tzv. italských manželství. Násilná osoba má potřebu ohroženou osobu kontrolovat, má nadřazené postavení, většinou rozhoduje o sociálním životě a ekonomické situaci.

²⁷ JELÍNEK, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Acta iuridica olomouensis*, 2005, roč. 1, č. 2, s. 54-58.

²⁸ STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 14.

Vzhledem k tomu, že násilí je **pácháno v soukromí, za zavřenými dveřmi**, je těžké ho odhalit. Jak pro okolí, tak pro orgány činné v trestním řízení.²⁹ Domnívám se, že na samotném počátku je těžko odhalitelné i pro samotnou oběť. Často chybí důkazní prostředky a ani ohrožená osoba nemá zájem na tom, aby někdo v okolí věděl, co se v rodině děje, má pocit vlastního selhání, je zklamána chováním blízké osoby, doufá v uklidnění situace a záchranu rodiny. Proto jsou mnohé případy domácího násilí utajeny, dokud nedojde ke zlomu u oběti, kdy je například ohrožen její život nebo život jejích blízkých natolik, že už není možné násilí snášet a sama si uvědomí potřebu pomoci.

Mezi znaky domácího násilí bychom jistě mohli zařadit i další, například vzájemnou blízkost osob, složitý vztah k pachateli, ale i tyto je možné dovodit již z předchozích odstavců.

²⁹ tamtéž

2. Vývoj právní úpravy

Dá se říci, že trestněprávní ochrana domácího násilí byla před přijetím zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku nedostatečná. Prvním zákonem, který kriminalizoval domácí násilí, byl zákon č. 140/1961Sb., trestní zákon, který byl novelizován právě zákonem, jenž reagoval na nedostatek právní úpravy a to konkrétně zákonem č. 91/2004 Sb. Trestní zákon obsahoval v § 215a skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě. Tímto zákonodárce reagoval na celospolečenský problém, směřoval k zamezení negativních důsledků domácího násilí. Současně s přijetím tohoto zákona byla změněna řada dalších zákonů, nejen z oblasti trestního práva, ale i z oblasti mimotrestních předpisů. Byly tak změněny zákony jako např. zákon o Policii ČR, přestupkový zákon, občanský soudní řád a další.

Když se zmiňuji o vývoji právní úpravy, je na místě říci, že než došlo k přijetí zákona, který zavedl novou skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě, postihovaly se jednotlivé projevy domácího násilí jako konkrétní trestné činy. Jako příklad takové trestněprávní kvalifikace je možné uvést trestný čin vydírání, znásilnění nebo nebezpečného vyhrožování. Této právní úpravě, která postihovala jednotlivé projevy domácího násilí, se výtýkaly dva nedostatky. Konkrétně to byl fakt, že trestněprávní postih byl možný až teprve, když byla oběti způsobena újma, kterou bychom kvalifikovali jako „ublížení na zdraví“ podle trestního zákona. Dalším výtýkaným nedostatkem, který je dle mého názoru velmi důležitý a který se jistě velkou měrou podílel na změně právní úpravy, byla skutečnost, že postih jednotlivých projevů domácího násilí nezahrnoval celý negativní jev, neboť domácí násilí se projevuje v různých formách jednání, vyskytují se zde specifické jevy, jako např. důvěrná známost osob, ekonomická a sociální závislost, fakt, že čin se odehrává v soukromí a častým svědkem jsou zde děti.³⁰

Řekla bych, že tyto jednotlivé změny právní úpravy jsou žádané a myslím si, že vývoj směřuje k větší ochraně obětí domácího násilí. I přes tuto pozitivní myšlenku mám ale dojem, že jak orgány činné v trestním řízení, tak i psychologové, ale i široká veřejnost se musí neustále vzdělávat, aby pomoc obětem byla skutečně efektivní a situace obětí co nejméně tíživá.

³⁰ JELÍNEK, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Acta iuridica olomoucensis*, 2005, roč. 1, č. 2, s. 54-55.

2.1 Zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník

Současná trestněprávní úprava domácího násilí je obsažena v § 199 trestního zákoníku. Trestný čin je zařazen do hlavy IV., mezi trestné činy proti rodině a dětem. Zařazení je dle mého názoru správné, neboť si myslím, že už podle zkratkovitého názvu trestného činu, tedy domácího násilí, si mnoho lidí představí, že tento čin postihuje nejčastěji rodinu, tedy manžele, děti a jejich blízké okolí. S tímto zařazením samozřejmě souvisí i objekt trestného činu. Objektem je v tomto případě zájem společnosti na ochraně osob před domácím násilím.³¹ Objektem jsou zároveň jak v základní skutkové podstatě, tak v kvalifikovaných mnohem širší zájmy, a to ochrana rodiny, života, zdraví, lidské důstojnosti, cti a svobody.³²

Stejně tak se na celé ustanovení týkající se domácího násilí vztahuje úmysl, což je jedna z forem zavinění jako obligatorního znaku skutkové podstaty trestného činu.

Výše bylo pojednáno o pachateli trestného činu jako o násilné osobě, zmínila jsem jeho charakteristiku z psychologického hlediska. Zde je ale na místě věnovat se pachateli z trestního pohledu. Pachatelem trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí může být kterákoli osoba, která s týranou osobou žije ve společném obydlí. Kteroukoli osobou je míněna fyzická osoba.³³ Podle mě právnická osoba nemůže být pachatelem z jednoduchého důvodu, a to z toho, že nemůže fakticky jako subjekt obývat společné obydlí s týranou osobou. Podíváme-li se také do § 7 TOPO³⁴, který obsahuje taxativní výčet trestných činů, kterých se může dopustit právnická osoba, zjistíme, že v tomto ustanovení není obsažen trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Objektivní stránka trestného činu je posledním, zde ještě nejmenovaným, obligatorním znakem skutkové podstaty. Charakterizujícími znaky objektivní stránky jsou jednání, následek a příčinná souvislost mezi nimi. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 199 trestního zákoníku obsahuje jak základní, tak kvalifikované skutkové podstaty, bude se v jednotlivých odstavcích objektivní stránka lišit, a to konkrétně následkem. Podle toho se také budu dále v podkapitolách věnovat každému odstavci zvlášť.

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1940.

³² JELÍNEK, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Acta iuridica olomouensis*, 2005, roč. 1, č. 2, s. 55.

³³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1943.

³⁴ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

2.1.1 Základní skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí - § 199 odst. 1 TZ

V prvním odstavci § 199 trestního zákoníku je obsažena základní skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Toto ustanovení určuje základní znaky trestného činu, jimiž jsou pojmy týrání, osoba blízká, jiná osoba a osoba žijící ve společném obydlí. Věnovala jsem se jim již v předchozí kapitole, ale myslím si, že není na škodu některé z nich zopakovat a upřesnit. Přestože tyto znaky „nejsou výslovně uvedeny“ v kvalifikovaných skutkových podstatách obsažených v odst. 2 a 3, odkazují oba tyto odstavce na odstavec první, tedy opět na základní znaky charakterizující domácí násilí. Základní skutková podstata je tedy určující pro kvalifikovanou skutkovou podstatu.

Prvním zmíněným pojmem je týrání. Jak jsem již uvedla, praxe pod pojmem týrání rozumí zlé nakládání, vyznačující se různou intenzitou i formami a určitou trvalostí. Toto jednání musí postižená osoba vnímat jako těžké příkoří, to znamená fyzické, nebo psychické útrapy. Zákon nevyžaduje, aby týrání bylo spojeno s fyzickým, postačí tedy násilí psychické, které už tak samo o sobě je pro osobu prokazatelným těžkým příkořím.³⁵

Skutková podstata § 199 konkrétně říká „kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.“ V předchozí kapitole jsem spíše jen přiblížila, kdo může být týranou osobou, tedy předmětem útoku. Trestní zákoník ale přesně vymezuje, co se myslí pojmem osoba blízká. Definice je obsažena v § 125 TZ. „Osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.“ Definicí pojmu jiná osoba trestní zákoník neobsahuje. Tady se musíme spolehnout na výklad soudní praxe a spojení, že jak osoba blízká, tak jiná osoba musí žít s pachatelem ve společném obydlí.

Kdo je osobou blízkou, tedy víme. Nyní zůstává otázkou, co je myšleno jinou osobou. Odpověď také byla naznačena výše. Jiná osoba je kterákoli osoba, se kterou pachatel obývá společné obydlí, ať už je právní titul společného obývání jakýkoli. Nesmí se ale jednat o osobu blízkou.³⁶ Jiná osoba je tedy např. nájemník, spolubydlící na vysokoškolských kolejích. Vždy je ale u jiné osoby podmínkou, aby s pachatelem žila ve společném obydlí. Tím se dostáváme opět k pojmu společné obydlí.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu 3 Tdo 1160/2005 ze dne 14. září 2005 (získáno 25. března 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

³⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1941-1942.

Právním titulem, na základě kterého osoby společně obývají dům, byt, nebo i jinou místnost, která není určena k trvalému bydlení rodin, může být jakýkoli důvod. Společným obydlím se tedy myslí veškeré obyvatelné prostory. Zahrnuje i hotelové pokoje, rekreační chaty a další zařízení určená k přechodnému pobytu, protože některé dílčí útoky domácího násilí mohou být proti týrané osobě vedeny i v průběhu dovolené, kdy se nenachází přímo v bytě či domě, kde trvale bydlí.³⁷

Odborné články ani komentáře více k základní skutkové podstatě neuvádí. Dle mého názoru je na místě, zabývat se zde ještě alespoň trestní sazbou za daný trestný čin. Za týrání osoby žijící ve společném obydlí je možné pachateli uložit jediný trest, a to trest odnětí svobody v rozmezí šesti měsíců až čtyř let. Trestní zákoník tedy považuje trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí spáchaný podle odst. 1 za přečin, neboť podíváme-li se na ustanovení § 14 trestního zákoníku, zjistíme, že přečinem jsou i ty úmyslné trestné činy, na něž stanoví trestní zákoník trest odnětí svobody s horní hranicí do pěti let. Otázkou je, zda je tato sazba dostatečná, vezmeme-li v úvahu, že čin je páchan v soukromí, většinou bez účasti svědků, nepočítáme-li děti. Navíc bych přítomnost dětí považovala i za přitěžující okolnost. Kromě přímé oběti domácího násilí jsou to právě děti, které se musí vyrovnávat s faktem, že se v jejich rodině dějí věci, které z dalších rodin a ze svého okolí neznají. Chování násilné osoby jim působí psychickou újmu, se kterou někdy bojují i celý život. Zejména v období dospívání je chování násilné osoby pro děti zvláště zraňující, neboť začínají chápat, co se v rodině děje, ale zároveň netuší, jak se s tímto faktem vypořádat.

Týraná osoba prožívá často nesnesitelné útrapy, ať už fyzické nebo psychické. Obává se příchodu pachatele domů a o tento pocit strachu se nemá s kým podělit. Měřítkem trestní sazby je zde intenzita pachatelova jednání. Nesmíme ale zapomínat na dobu, po kterou se celý trestný čin odehrává, neboť časový úsek je dalším důležitým faktorem pro určení konkrétní výměry trestu. Jak již bylo naznačeno výše, trestným činem není jednotlivé jednání, i když bychom řekli, že není v souladu s právem. Jednání, které nenaplní znaky trestného činu, bychom posoudili v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe podle jiného právního předpisu.³⁸ Pachatel je tedy trestněprávně odpovědný, naplní-li znaky alespoň základní skutkové podstaty, mezi něž patří i určitá doba. Přestože není výslovně zmíněna, musíme s tímto znakem počítat. Zároveň se spoléháme na soudní praxi, neboť jak jsem již uvedla, trestní zákoník neříká, po jak dlouhé časové období je třeba, aby byla osoba týrána a proti

³⁷ JELÍNEK, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Acta iuridica olomoucensis*, 2005, roč. 1, č. 2, s. 55-56.

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu 8 Tdo 1384/2013 ze dne 18. prosince 2013 (získáno 9. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

pachateli mohly být užity prostředky trestního práva. Podstatně důležité je nezaměňovat znaky základní a kvalifikované skutkové podstaty, neboť v kvalifikované skutkové podstatě je výslovně uveden znak „po delší dobu“, to znamená delší časové období, než vyžaduje základní skutková podstata. Dále se budu tímto delším časovým obdobím zabývat níže.

Jaká doba tedy je potřeba, aby byly naplněny znaky trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, bude dále záležet na způsobu, intenzitě jednání pachatele a v závěru na samotném posouzení závažnosti trestného činu soudy. Stejně tak soudy zvažují délku trestu odnětí svobody, kterou pachateli uloží, případně i zkušební dobu podmíněného odsouzení. Na základě stávající judikatury chci podotknout, že ne vždy v konkrétních případech souhlasím s délkou trestu odnětí svobody, která byla pachateli uložena, případně s podmíněným odsouzením. V určitých případech se dle mého názoru trest odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu jeví jako nedostatečné potrestání pachatele. Zejména si myslím, že mnohé oběti žijí v představě, že je pachateli vždy uložen trest odnětí svobody nepodmíněně. Proto mohou být nespokojené s podmíněným odkladem výkonu trestu odnětí svobody.

Přestože se domnívám, že trest v určitých případech není dostatečný, myslím si, že délka trestu odnětí svobody sama o sobě dostačující je. Záleží tedy čistě na úvaze soudů, zda budou ukládat trest v horní polovině trestní sazby nebo se přikloní k zásadě subsidiarity trestní represe a budou věřit v nápravu pachatele, i když uloží podmíněné odsouzení. Dle mého názoru by případné zvýšení trestní sazby zřejmě neodradilo pachatele od páčání tohoto trestného činu, což souvisí i s faktem, že se stále bádá nad příčinami tohoto negativního jevu. Zároveň si myslím, že ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody ve všech případech domácího násilí, by bylo v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe. Stejně tak není dle mého názoru možné zahltit věznice pachateli trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí. Pokud se samozřejmě pachatel dále domácího násilí dopouští v průběhu zkušební doby, rozhodne soud o výkonu trestu. Pokud týrá osobu po tom, co je rozhodnuto, že se ve zkušební době osvědčil, nebo se například dopouští stalkingu, posoudí se pachatelovo jednání jako recidiva, tedy přitěžující okolnost a pak záleží na úvaze soudu, zda uloží nepodmíněný trest odnětí svobody, nebo ještě „podmínku“.

2.1.2 Kvalifikovaná skutková podstata - § 199 odst. 2 TZ

První kvalifikovaná skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí se nachází v § 199 odst. 2. Tento odstavec je dále členěn na několik písmen, kdy každé z těchto písmen představuje následek nebo způsob provedení zakládající trestní odpovědnost s možností uložení vyšší trestní sazby.

Výše jsem již uvedla, že znakem kvalifikované skutkové podstaty je skutková podstata základní. Kvalifikovaná tedy obsahuje nějaký modifikující prvek znamenající vyšší společenskou nebezpečnost, tudíž se pak promítá ve zvýšení trestní sazby. Tímto modifikujícím prvkem je pod písmenem a) **spáchání činu zvláště surovým nebo trýznivým způsobem**. Společenská nebezpečnost je tedy zvyšována způsobem vedení útoku a jeho intenzitou. Toto jednání je charakteristické vyšší mírou brutality, využíváním různých nástrojů, dále kombinace fyzických a psychických útoků ze strany pachatele atd.³⁹ V konkrétním případě pachatel oběť nutil k sexuálním praktikám, které poškozená zcela jistě nechtěla provozovat, například jí zaváděl různé předměty do přirození, dále manželku pronásledoval nastartovanou motorovou pilou, držel jí hlavu pod vodou ve vaně.⁴⁰ Tyto praktiky se naprosto vymykají z běžného průběhu trestného činu týrání osoby a rozhodně se vyznačují extrémní mírou brutality. Oběť tedy pachatelovo kruté a bezohledné chování zcela nepochybně pociťovala jako těžké příkoří.

Další okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je fakt, že pachatel **spácháním činu způsobí oběti těžkou újmu na zdraví**. Co se myslí těžkou újmou na zdraví, je vymezeno v § 122 odst. 2 písm. a) – i) trestního zákoníku. Je jistě možné si představit, že pachatel způsobí oběti újmu, kterou bychom snadno podřadili pod písm. a) – h). Pozastavila bych se proto u písm. i), a to je delší dobu trvající porucha zdraví. Dosavadní praxe vykládá pojem „delší dobu trvající porucha zdraví“ jako „velmi citelnou újmu v obvyklém způsobu života poškozeného, poruchu zdraví nebo vážné onemocnění, které omezuje způsob života poškozeného nejméně po dobu šesti týdnů, což může být i duševní porucha trvající delší dobu.“⁴¹ V souladu s judikaturou, je dle mého názoru možné zařadit pod tuto delší dobu trvající poruchu zdraví i posttraumatickou stresovou poruchu, kterou často soudy uvádějí jako následek domácího násilí. Tato porucha duševního zdraví se projevuje nespavostí, úzkostí, znovuprožíváním traumatických zážitků, trvá rozhodně po dobu, kterou lze označit jako delší a myslím si, že je naprosto jasné, že tímto znesnadňuje obvyklý způsob života poškozeného.⁴²

Pokud byla v důsledku týrání osoby žijící ve společném obydlí poškozenému způsobena těžká újma na zdraví, je možné posoudit případ dvěma způsoby. A to buď tak, že byla oběti

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 283.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu 7 Tdo 257/2012 ze dne 7. března 2012 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 180.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu 5 Tdo 943/2013 ze dne 23. října 2013 (získáno dne 9. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>). Porucha je specifikovaná v Mezinárodní klasifikaci nemocí a souvisejících zdravotních problémů jako duševní porucha, která vzniká po náhlých událostech, ohrožujících život či osobní integritu.

způsobena těžká újma z nedbalosti, tedy se čin pachatele posoudí dle ustanovení § 199 odst. 2 písm. b). Pokud byla způsobena újma těžká újma na zdraví úmyslně, pak by se čin pachatele kvalifikoval jako souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 s trestným činem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 trestního zákoníku.⁴³ Rozhodující je tedy forma zavinění. Myslím si, že s tímto názorem se ztotožňuje i profesor Jelínek, přestože uvádí jako znak kvalifikované skutkové podstaty jen ublížení na zdraví, nikoli těžké ublížení na zdraví. Došlo-li k těžkému ublížení na zdraví, posoudil by se případ již stejně jako v prvním případě a to jako souběh týrání osoby žijící ve společném obydlí s těžkým ublížením na zdraví dle § 145 trestního zákoníku.

S názorem, že pokud byla v důsledku týrání způsobena těžká újma na zdraví z nedbalosti, bude čin posouzen dle ustanovení § 199 odst. 2 písm. b), se ztotožňuji i já, neboť jsou v trestním zákoníku konstruovány skutkové podstaty tak, že k naplnění kvalifikované skutkové podstaty postačí zavinění z nedbalosti, pokud není stanoveno, že se vyžaduje úmysl. Že by bylo třeba úmyslné zavinění, uvedeno výslovně není. Proto si myslím, že pokud pachatel chtěl úmyslně způsobit svým jednáním těžkou újmu na zdraví, teprve v tomto případě je možný souběh týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestným činem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 trestního zákoníku.

Zákon myslí i na případy, kdy pachatel nežije pouze s jednou osobou a jeho jednání se tudíž neomezí jen na tuto osobu, ale předmětem jeho útoku jsou i další osoby, žijící s ním ve společném obydlí. Tento modifikující znak je v zákoně vymezen pod písmenem c) – spáchá-li pachatel takový **čin nejméně na dvou osobách**. Znak na dvou osobách je určen výslovně. Toto je rozdíl oproti předchozí úpravě v trestním zákoně do roku 2009, kde okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby záležela v tom, že byl čin spáchán na „více osobách“.⁴⁴ Tímto bylo myšleno, že čin byl spáchán nejméně na třech osobách. Nový trestní zákoník, účinný od 1. 1. 2010, tedy přísněji postihuje týrání více osob. S tímto přísnějším postihem mohu souhlasit, neboť už samotný fakt, že pachatel se uchýlí k týrání jedné osoby, kdy okolím je většinou toto jednání pachatele utajeno nebo případy, kdy okolím o jednání pachatele nejeví dostatečný zájem, je závažným problémem. Pokud tedy pachatel způsobuje újmu alespoň dvěma osobám a využívá svého dominantního postavení nebo závislosti osob na něm, a tyto osoby v důsledku jeho chování trpí strachem o život svůj nebo svých blízkých,

⁴³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1943.

⁴⁴ Zákon č. 140/1961Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

tudíž pociťují jednání pachatele jako těžké příkoří, je to dle mého názoru důvodem k použití vyšší trestní sazby.

Konečně posledním případem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby v § 199 odst. 2 je písmeno d) – a to je skutečnost, že pachatel páchá čin **po delší dobu**. Soudní praxe pod pojmem „delší doba“ rozumí dobu v řádu měsíců.⁴⁵ Pachatel páchá čin podstatně déle, než vyžaduje základní skutková podstata. Tento závěr potvrzuje i judikatura z posledních let, kdy pachatel byl uznán vinným zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí. Zákonný znak skutkové podstaty vyjádřený slovy „po delší dobu“, je tedy zpravidla naplněn, páchá-li pachatel čin nejméně po dobu šesti měsíců. Současně je třeba dodat, že čím menší intenzitou pachatel jedná, tím delší doba je potřeba, aby bylo možno skutek posoudit jako týrání osoby žijící ve společném obydlí „po delší dobu“.⁴⁶ Z judikatury Nejvyššího soudu České republiky dále plyne, že i když bylo týrání osoby žijící ve společném obydlí na určitý čas přerušeno, je možné posoudit pachatelovo jednání stále jako týrání osoby po delší dobu, tedy podle kvalifikované skutkové podstaty. Musíme totiž v každém individuálním případě zhodnotit, zda pachatel od páchání činu dobrovolně upustil, nebo mu v tomto bránila jiná skutečnost. Pokud pachatel přerušil zlé nakládání s obětí jen z toho důvodu, že s ní v určitém čase nebydlel, neboť např. pracoval jinde než v místě bydliště, pak nelze konstatovat, že by od tohoto činu upustil z vlastní vůle. Na pachatelovo jednání tedy musíme nahlížet jako na celek. I přes ojedinělé fyzické útoky dochází pravidelně k psychickému působení pachatele na oběť, která v důsledku toho žije v nepřetržitém stresu. Tudíž je možné vyvodit závěr, že týrání neustalo a i tuto dobu, kdy pachatel oběť fyzicky nenapadal, neboť se nacházel na jiném místě, je možné započíst do pachatelova jednání a uložit mu tak trest odnětí svobody ve vyšší sazbě.⁴⁷ Tento závěr vyplývá i z logiky věci, neboť jednotlivé útoky domácího násilí nemají stejnou intenzitu a nemusí se odehrávat každý den. Už na začátku práce jsem zmínila, že útoky se stupňují a k opakování může docházet v časových intervalech s delšími pauzami.

⁴⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 283.

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu 7 Tdo 1177/2011 ze dne 26. října 2011 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>). Srov. též usnesení Nejvyššího soudu 6 Tdo 452/2010 ze dne 27. května 2010 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu 3 Tdo 963/2011 ze dne 10. srpna 2011 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

2.1.3 Kvalifikovaná skutková podstata - § 199 odst. 3 TZ

Nejzávažnější způsoby týrání jsou obsaženy v posledním odstavci § 199 trestního zákoníku, a to tak, že pachatel způsobí činem vymezeným v základní skutkové podstatě **těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob**, nebo smrt.

Pojem těžká újma na zdraví jsem vymezila výše, zde je ještě přitěžujícím znakem, že musí být způsobena nejméně dvěma osobám. Jak již bylo uvedeno, nejčastější těžkou újmou na zdraví, která se u poškozeného objevuje, je posttraumatická stresová porucha. Pokud je tato způsobena nejméně dvěma osobám, pak pachatel naplní znak kvalifikované skutkové podstaty podle § 199 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku.⁴⁸

Způsobí-li pachatel činem **smrt**, pak postupujeme při kvalifikaci trestného činu obdobně, jako v případě těžké újmy na zdraví. Zemřela-li tedy osoba na následky týrání, přihlížíme k tomu, zda smrt nastala z nedbalosti pachatele nebo byla způsobena jeho úmyslným jednáním. Nastala-li smrt z nedbalosti, pak posoudíme případ jako týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 odst. 3 písm. b). Způsobil-li pachatel osobě smrt úmyslně, pak posoudíme případ jako souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestným činem vraždy podle § 140 trestního zákoníku.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu 5 Tdo 943/2013 ze dne 23. října 2013 (získáno dne 9. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

3. Trestné činy související s domácím násilím

Je třeba říci, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí nekončí rozvodem manželů nebo odstěhováním se ze společného obydlí, pokud se týrání týká i jiných osob než manželů. Tímto chci naznačit, že domácí násilí může pokračovat i dalšími trestnými činy, jako např. stalkingem. Šámal jako související ustanovení k trestnému činu týrání osoby žijící ve společném obydlí uvádí trestné činy obsažené právě v hlavě IV. trestního zákoníku a dále zejména trestné činy, u kterých dochází k faktické konzumpci týráním osoby žijící ve společném obydlí a jsou spíše vedlejším následkem týrání.

Já budu na trestné činy související s domácím násilím nahlížet z jiného, spíše praktického, pohledu. Pokusím se tedy vymezit vztah mezi trestnými činy nejen z hlediska řazení do hlav v zákoně, ale i z praktického hlediska.

3.1 Nebezpečné pronásledování – stalking

Stalking je jedním z nových trestných činů, který najdeme v ustanovení § 354 TZ. Pojmem stalking je míněno úmyslné, zlovolné a opakované obtěžování jiné osoby. Pachatel jinou osobu sleduje, často dochází k výhrůžkám, přičemž sledovaná osoba má silný pocit strachu. Nejčastějšími oběťmi se stávají ženy, především bývalé partnerky stalkera. Oběti mohou být i jiné osoby, například mediálně známé⁴⁹, ale vzhledem k tématu práce se budu dále věnovat stalkingu jako trestnému činu souvisejícímu s domácím násilím.

Pokud hovoříme o stalkignu, jako o „pokračování“ trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, je na místě říci, že pachatel má k oběti stále blízký, intimní vztah. V oběti se tak snaží vyvolat pocit strachu, úzkosti, snaží se o neustálou kontrolu, kterou po opuštění společného obydlí nad ohroženou osobou postupně ztrácí.

Základní skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 TZ je naplněna, pokud pachatel jiného dlouhodobě pronásleduje jednáním taxativně uvedeným pod písmeny a) – e).⁵⁰ Dále toto jednání musí být způsobilé vzbudit v osobě důvodnou obavu o její život nebo zdraví nebo život nebo zdraví osob jí blízkých. Pachatel tak

⁴⁹ VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*, 2011, roč. XV, č. 2, s. 5.

⁵⁰ Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) Vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,
- b) Vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
- c) Vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
- d) Omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
- e) Zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

zasahuje svým jednáním do psychické, někdy i do fyzické integrity jiného. Prostředky, které pachatel využívá k obtěžování, nebo ohrožování jsou různé, může se jednat o zasílání sms, vyhledávání na sociálních sítích, zastavování na ulici, vyhrožování, atd.⁵¹ Jednotlivé jednání není vždy trestným činem, o ten se jedná teprve v souhrnu, až tehdy jde o nebezpečné pronásledování.

Je třeba se věnovat i pojmu dlouhodobost, jedná se o opakované jednání. Praxe zakotvila, že o dlouhodobém obtěžování lze hovořit, pokud se pachatel pokusil kontaktovat osobu více než 10x v rozmezí minimálně 4-6 týdnů v závislosti na intenzitě⁵². Další podmínkou stanovenou zákonem je důvodná obava. Rozumíme jí tísnivý pocit ze zla, kterým je vyhrožováno, psychické poruchy zdraví, ke kterým dochází v důsledku pachatelova pronásledování. Psychické poruchy znemožňují ohrožené osobě obvyklý způsob života po delší dobu. Důvodná obava může vyvolat vyšší stupeň obav o svou osobu nebo své blízké, úzkost, přičemž není nutné, aby tyto pocity v ohrožené osobě skutečně vyvolala, protože stav je posuzován objektivně.⁵³

Dokazování jednotlivých způsobů nebezpečného pronásledování souvisejících s domácím násilím je, dle mého názoru, v určitých případech stejně obtížné jako u jiných případů stalkingu s domácím násilím nesouvisejících. Nejlépe prokazatelné je zřejmě jednání podle § 354 odst. 1 písm. a) a c) TZ, kdy pachatel může výhrůžky ublížením za zdraví pronášet před svědky, nebo jinou prokazatelnou formou. Obtížnější dokazování se týká např. písmene b), kdy pachatel oběť sleduje a vyhledává jeho osobní blízkost. Zde není žádný přímý důkaz, to může v ohrožené osobě dále vyvolávat pocity strachu a úzkosti zejména v případech, kdy policie neshledá jednání společensky škodlivé.

Myslím si, že není od věci rozebrat i ustanovení § 163 trestního řádu, neboť trestný čin stalkingu je obsažen ve výčtu trestných činů, u kterých je potřeba k trestnímu stíhání souhlas poškozeného, který je s pachatelem v příbuzenském vztahu v pokolení přímém, nebo je jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh. V případech rozvedeného manželství, kdy jeden z partnerů opustí společné obydlí, není třeba souhlas poškozeného manžela ohroženého stalkingem dále řešit. Problém nastává v případech, kdy k rozvodu nedošlo. I na tyto případy trestní řád myslí v ustanovení § 163a odst. 1 písm. d), neboť ohrožená osoba, není schopná dát svůj souhlas k trestnímu stíhání v důsledku výhrůžek nebo

⁵¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 484.

⁵² IMRÍŠKOVÁ, Romana, PODANÁ, Zuzana. Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 4, s. 95.

⁵³ VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*, 2011, roč. XV, č. 2, s. 7-9.

nátlaku ze strany pachatele, tudíž souhlas k trestnímu stíhání pachatele není v těchto případech nutný. Je také možné, že se k těmto případům bude vztahovat i písm. c) ustanovení § 163a TŘ, neboť mezi osobami ohroženými domácím násilím a následně stalkingem mohou být i osoby mladší 15 let.

Na závěr je třeba zdůraznit, že pokud týraná osoba ukončila společné soužití s pachatelem, tedy odstěhovala se ze společného obydlí, nemůže dále jít o trestný čin podle § 199 TZ, ani když je osoba nadále vystavena útokům pachatele, které by šlo považovat za týrání.⁵⁴

Zde považuji za vhodné a zajímavé, podívat se na nějakou statistiku, související se stalkingem. „V období prosinec 2012 až leden 2013 proběhl viktimologický výzkum pod záštitou Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Sběr dat probíhal ve dvou fázích, odděleně pro muže a ženy“. Z celého výzkumu jsem vybrala pouze jisté informace, vztahující se k ex-parter stalkingu.

Z uvedeného výzkumu vyplývá, že častějšími pachateli jsou jednoznačně bývalí partneři, ať už muži nebo ženy. Jedná se tedy o ex-partner stalking. Tvoří téměř polovinu všech případů stalkingu. Zajímavé je, že mezi pronásledovateli jsou častěji muži, a to i v případech, kdy je oběť pronásledována osobou stejného pohlaví.

Další část výzkumu byla zaměřena na chování stalkera. Nejčastěji se pachatel snažil mít přehled o chování oběti, zjišťoval si informace a snažil se navázat kontakt. Menší byly snahy ublížit oběti, ale v žádném případě se nejednalo o nízká čísla. Jako ublížení nebo poškození osoby oběti výzkum ukazuje např. verbální urážky, výhrůžky, že pachatel ublíží oběti, fyzické napadení, které se týkalo přibližně čtyř z deseti obětí. Jednou z otázek výzkumu byla i motivace stalkera z pohledu obětí. Opět mezi téměř polovinou domnělých odpovědí bylo opětovné navázání milostného vztahu, naopak pouze pětina respondentů se domnívala, že motivací pachatele bylo ublížit oběti.⁵⁵

3.2 Týrání svěřené osoby

Laicky je možné říci, že trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 trestního zákoníku má mnoho společného s týráním osoby žijící ve společném obydlí. Není to ale úplně pravda. Tyto trestné činy patří do hlavy IV. trestního zákoníku, mají tedy společné některé pojmy. Není ovšem možné, aby došlo k souběhu obou trestných činů, neboť týrání svěřené osoby je

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu 3 Tdo 1446/2008 ze dne 14. ledna 2009 (získáno 6. března 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

⁵⁵ IMRÍŠKOVÁ, Romana, PODANÁ, Zuzana. Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 4, s. 95-98.

ve vztahu speciality k trestnému činu týrání osoby žijící ve společném obydlí.⁵⁶ Hned na začátek je tedy nutné vymezit základní pojmy obsažené v obou skutkových podstatách těchto trestných činů.

Co se myslí osobou žijící ve společném obydlí bylo zmíněno výše. Osoba svěřená do péče může být i osobou, která žije s pachatelem ve společném obydlí, ale společné obydlí zde není určujícím znakem. Určujícím znakem jsou slova péče nebo výchova, které obsahuje základní skutková podstata trestného činu. Osobou svěřenou do péče tedy může být jak dítě, tak zletilá osoba, která je odkázána na péči jiné osoby. Rozhodující je, že je tato osoba odkázána na péči jiných osob kvůli nemoci, stáří nebo z jakéhokoli jiného důvodu, kdy není schopná se o sebe sama postarat. Jedná se tedy o péči nebo výchovu jak rodičů vůči nezletilým dětem, tak jakákoli jiná péče o zletilou osobu, např. v domově důchodců. Není důležité, co tento vztah mezi pečující osobou, tedy pachatelem, a osobu svěřenou do péče založilo. Může se jednat jak o přechodný, tak trvalý stav. Péče tedy může být založena platnou právní úpravou, úředním rozhodnutím, pracovní smlouvou, dokonce i konkludentním jednáním.

Dalším společným pojmem je pojem týrání. Jeho výklad je pro oba trestné činy prakticky totožný. Jedná se o zlé nakládání, které se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti. Dále, abychom mohli hovořit o týrání, musí jednání trvat určitou dobu, nelze kvalifikovat jako týrání chování, které mělo povahu jednoho útoku. Zde by pak připadala v úvahu kvalifikace jiného trestného činu. Není ani potřeba, aby toto týrání trvalo delší dobu, tedy několik měsíců, neboť toto už je znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu.⁵⁷

Dle mého názoru, zákon neuvádí konkrétní časové období, neboť trestný čin týrání svěřené osoby je natolik specifickým, že je třeba posuzovat každý jednotlivý případ zvlášť. Brát v potaz intenzitu útoků, přihlídnout ke stavu týrané osoby i k důvodu založení vztahu mezi osobami, přičemž jako nebezpečnější a závažnější jednání bych viděla právě vztah mezi osobami, které jsou svěřeny do péče jiné osoby a zároveň spolu žijí ve společném obydlí. Přestože není možný jednočinný souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí a týrání svěřené osoby, myslím si, že i týrání svěřené osoby se děje za zavřenými dveřmi a je zde vyšší šance, že tento trestný čin nebude odhalen, v porovnání s případem, kdy

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1944.

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1935-1939.

bude týranou osobou například dítě, které je svěřeno krátkodobě do péče instruktorovi na lyžařském zájezdu a po návratu toto jednání pachatele může oznámit rodičům.

3.3 Opilství

Zajímavý je i rozbor ustanovení § 360 v souvislosti s § 199 trestního zákoníku. Ustanovení § 360 obsahuje skutkovou podstatu trestného činu opilství. Podle současné soudní praxe, ale i ze samotného ustanovení týkajícího se opilství, je jasné, že není možný jednočinný souběh těchto dvou trestných činů, neboť skutková podstata opilství je speciální k ostatním trestným činům.⁵⁸ Samotné ustanovení § 360 trestního zákoníku říká, že „kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť i z nedbalosti do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let; dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším“.

Ve druhém odstavci § 360 je dále řečeno, že „ustanovení odstavce 1, jakož i § 26 se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti“.

Spáchal-li tedy pachatel ve stavu nepřičetnosti čin jinak trestný a tento stav si přivodil, byť i z nedbalosti, požitím nebo aplikací návykové látky, dopouští se trestného činu opilství. V tomto případě pachatel buď není schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání, nebo své jednání ovládat.

Pachatel se uvede úmyslně do stavu nepřičetnosti s úmyslem spáchat trestný čin. Tomuto jednání říkáme, že se pachatel „opil na kuráž“. V takovém případě je pachatel odpovědný za úmyslný trestný čin, neboť posuzujeme stav, kdy byl ještě přičetný. Tomuto odpovídá ustanovení § 360 odst. 2. Ve stavu nepřičetnosti je ale sporné, zda pachatel je schopen aktivní činnosti, lze tedy spíše předpokládat, že se dopouští omisivních trestných činů.⁵⁹ Vzhledem k tomu si myslím, že i případy, kdy se pachatel bude dopouštět trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí ve stavu nepřičetnosti, jsou vzácné. Pachatel se sice může přivést do stavu nepřičetnosti, pokud ví, že alkohol nebo jiná návyková látka na něj působí tak, že ztrácí zábrany a chová se násilně, ovšem nelze předpokládat, že násilné chování u pachatele bude probíhat pokaždé ve stavu nepřičetnosti. To ovšem nic nemění na faktu, že pokud pachatel ví, jak na něj návykové látky působí a aplikuje si je úmyslně, aby se dopouštěl

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3337-3339.

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Obecná část (§ 1-139)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 372-375.

trestného činu domácího násilí, pak jeho čin bude kvalifikován jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, protože budeme posuzovat stav před uvedením se do stavu nepřičetnosti podle § 360 odst. 2 trestního zákoníku. Podle výše uvedeného si myslím, že tento stav není možné udržovat dlouhodobě tak, aby se pachatel pokaždé nacházel ve stavu nepřičetnosti, aby jeho jednání eskalovalo. Je sice možné, že se pachatel v tomto stavu bude dopouštět fyzického násilí, ale v období, kdy bude přičetný, bude dle mého názoru oběti minimálně způsobovat psychické násilí. I proto bude toto jednání posouzeno jako domácí násilí, nikoli souběh.

Těžší by mohlo být posouzení, kdy pachatel úmyslně týrá jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí a pouze v několika případech se nachází ve stavu nepřičetnosti, způsobené návykovou látkou. V tomto případě zastávám názor, že bude pachatel potrestán za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí a za trestný čin opilství. Domnívám se ale, že i tento názor je nepraktický, neboť se nedá předpokládat, že by týraná osoba ke každému jednotlivému útoku přivolala pomoc, aby se prokázalo, že některé útoky byly způsobené úmyslně, jiné v nepřičetnosti.

Dále je dle mého názoru třeba uvést, že k týrání osoby žijící ve společném obydlí často dochází i v souvislosti s užíváním návykových látek, přesto toto není příčinou domácího násilí.

3.4 Další trestné činy související s domácím násilím

Týrání osoby žijící ve společném obydlí je speciální skutkovou podstatou oproti některým dalším trestným činům. Je tomu tak od zavedení § 215a do trestního zákona s účinností do 31. prosince 2009. Nyní pokud se tedy pachatel dopouští trestných činů v rámci domácího násilí, bude odsouzen pouze za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, jedná se tedy o faktickou konzumpci.⁶⁰

Takto se děje např. u trestných činů v hlavě II., proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Pokud pachatel v rámci týrání osoby žijící ve společném obydlí tuto zbavuje osobní svobody, nebo ji omezuje, případně vydírá, bude potrestán pouze za trestný čin týrání.

Stejný postup bude i u trestného činu znásilnění nebo sexuálního nátlaku v hlavě III. Toto vyplývá i z judikatury, kde často oběti trestného činu týrání popisují sexuální praktiky,

⁶⁰ JELÍNEK, Jirí. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Acta iuridica olomoucensis*, 2005, roč. 1, č. 2, s. 54.

které si pachatel vynucoval proti jejich vůli, nebo si vynutil proti vůli oběti samotný pohlavní styk.

V rámci týrání osoby žijící ve společném obydlí jsou často ze strany pachatele směřovány k oběti nebezpečné výhrůžky. I tento trestný čin se postihuje jako týrání, pachatel tedy není odsouzen za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí v souběhu s trestným činem nebezpečného vyhrožování. Za nebezpečné vyhrožování může být pachatel postižen až v rámci případného ex-partner stalkingu, kdy se ohrožená osoba odstěhuje ze společného obydlí a pachatel se snaží mít stále nad obětí kontrolu.

Pachatel může být potrestán i za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 2 TZ. Pachatel se musí dopustit závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil vykázání nebo rozhodnutí o předběžném opatření soudu, kterým se ukládá povinnost, aby dočasně opustil společné obydlí a jeho bezprostřední okolí.⁶¹

⁶¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

4. Procesní úprava v boji proti domácímu násilí

Pachatele trestného činu lze stíhat, odsoudit a trest vykonat jen ve formě trestního řízení. Proto je nutné zabývat se i procesní úpravou, a to nejen v rámci trestního řádu.

V souvislosti s domácím násilím byl výše zmíněn § 163 trestního řádu, tedy stíhání se souhlasem poškozeného. Některé trestné činy lze stíhat pouze v případě, že poškozený udělí souhlas s trestním stíháním. Toto ale není případ týrání osoby žijící ve společném obydlí, neboť tento trestný čin není uveden ve výčtu trestných činů, ke kterým je třeba souhlas poškozeného. Důvodem je zřejmě to, že osoba, která je týrána, nemůže dát souhlas s trestním stíháním na základě obav z dalšího nebezpečného jednání pachatele. Považuji to za logické a správné, protože kdyby osoba, vůči které je domácí násilí pácháno musela dát souhlas, pak lze očekávat, že by byl dán jen v několika málo případech a kriminalizace domácího násilí by pak neměla prakticky žádný význam.

To, že není potřeba souhlas poškozeného v případech týrání osoby žijící ve společném obydlí, hodnotím jako pozitivní. Je to krok správným směrem, neboť vždycky tomu tak nebylo. Ještě než bylo kriminalizováno domácí násilí jako samostatný trestný čin, tedy jednání pachatele bylo postihováno jako jiné trestné činy, např. nebezpečné vyhrožování, ublížení na zdraví atd., byl potřeba souhlas ohrožené osoby k zahájení trestního stíhání. Tím se ohrožená osoba vystavovala dalšímu skrytému týrání ze strany obviněného.⁶²

4.1 Zákon o obětech trestných činů

Dnem 1. srpna 2013 nabyl jako celek⁶³ účinnosti zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), který přinesl komplexní úpravu pomoci obětem trestných činů, která dosud byla roztržena do několika zákonů.⁶⁴ Pomineme-li části, které novelizují další zákony, sestává se zákon ze dvou základních částí. A to z části, která upravuje práva obětí jako subjektu zvláštní péče státu a z druhé části, která stanovuje rámec spolupráce státu s nevládními organizacemi poskytujícími pomoc obětem trestné činnosti.⁶⁵

⁶² *O projektu* [online]. domacinasili.cz, [cit. 21. června 2014]. Dostupné na <<http://www.domacinasili.cz/uvodni-strana/vice-o-projektu/>>.

⁶³ Některé části zákona nabyly účinnosti dříve. Důvodem bylo umožnit akreditaci subjektům poskytujícím pomoc obětem trestných činů a vznik registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů (účinnost 1. dubna 2013).

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 27.

⁶⁵ VÁLKOVÁ, Helena, GRÍVNA, Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 12, č. 4, s. 84.

Zákon o obětech trestných činů sleduje především lepší postavení obětí, zejména se toto zlepšení týká určitého standardu poskytování péče. Stát by měl kompenzovat újmu způsobenou oběti trestného činu a poskytnout jí určitou péči v případě potřeby, neboť nebyl schopen ochránit zájmy této osoby. Cílem zákona je tedy respektovat postavení obětí, zacházet s nimi citlivě, v případě potřeby jim poskytnout pomoc nejen právní, ale i psychickou, a po celé trestní řízení oběti poskytnout dostatek informací o jejích právech.⁶⁶

Zákon o obětech trestných činů novelizoval i trestní řád. Je na místě říci, že procesní práva poškozeného jsou nadále upravena v rámci trestního řádu, avšak práva obětí trestných činů na péči ze strany státu jsou zakotvena ve speciálním právním předpise.⁶⁷ Jednotlivá práva obětí jsou specifikována v hlavě II. zákona o obětech, který je dělí na několik skupin, a to na:

- a) Právo na poskytnutí odborné pomoci (§ 4-6)
- b) Právo na informace (§ 7-13)
- c) Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím (§ 14)
- d) Právo na ochranu soukromí (§ 15-16)
- e) Právo na ochranu před druhotnou újmou (§ 17-22)
- f) Právo na peněžitou pomoc (§ 23- 37).

a) Právo na poskytnutí odborné pomoci

Odbornou pomocí je myšlena nejen pomoc právní, ale i psychologická forma pomoci, sociální nebo poskytování právních informací. Oběti jakoukoli pomoc mohou využít před zahájením trestního řízení, ale pomoc není omezena ani po skončení trestního řízení, neboť dle zákona trvá tak dlouho, jak vyžaduje její účel.

Zvlášť zranitelné oběti, kterou vymezuje zákon,⁶⁸ může být na základě žádosti poskytnuta bezplatná pomoc. Toto se netýká právní pomoci, kterou mohou poskytovat pouze advokáti, neboť ta není poskytována podle zákona o obětech, ale podle zákona o advokacii.

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří, GRIVNA, Tomáš a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 22-24.

⁶⁷ Viz zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

⁶⁸ Zvlášť zranitelnou obětí se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v odst. 2 a 3 rozumí

- a) dítě
- b) osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- c) oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku),
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

Další výjimku tvoří oběť trestného činu zanedbání povinné výživy, které v důsledku trestního jednání pachatele nevzniklo nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek. Tudíž se na ni právo žádat bezplatnou odbornou pomoc nevztahuje.⁶⁹

Poskytovat právní informace mohou subjekty akreditované pro poskytování právních informací nebo Probační a mediační služba.

b) Právo na informace

Právo na informace je v zákoně o obětech děleno z hlediska subjektu, který je poskytuje a dále dle charakteru poskytované informace. Oběti se musí dostat takových informací, které potřebuje. Pokud se jedná o informaci, na které subjekty poskytující odbornou pomoc se osoba může obrátit, pak by tuto měl být schopen osobě předat každý orgán veřejné moci, stejně tak jako každé zdravotnické zařízení.⁷⁰

Stane-li se osoba obětí trestného činu, má v každém případě právo na informace, které se tohoto činu týkají. Zejména se jedná o informace, u kterého orgánu může podat oznámení o skutečnostech, že byl spáchán trestný čin, na které orgány se může obrátit s žádostí o odbornou pomoc, případně i bezplatnou, jaká stadia následují po oznámení trestného činu a jaká je úloha samotné oběti a zda má možnost získat peněžitou pomoc a kde se domůže nápravy, pokud jsou její práva porušena orgánem veřejné moci nebo není umožněno jejich plné uplatnění.

Mezi další neméně důležité informace, které jsou oběti poskytovány na její žádost, jsou např. informace o propuštění nebo uprchnutí obviněného z vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, z výkonu ochranného léčení nebo informace o změně formy ochranného léčení.

Oběti musí být informace poskytnuty v písemné formě, a podle potřeby i v ústní formě tak, aby všemu dostatečně porozuměla.

c) Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

K zajištění bezpečí oběti provede policista úkon nebo přijme jiné opatření, poskytne oběti krátkodobou ochranu, nebo vykáže násilnou osobu ze společného obydlí. Tyto úkony probíhají podle zvláštního zákona a tím je zákon o Policii České republiky.

Oběť má dále dle zákona možnost žádat o vydání předběžného opatření. Vydává jej soud v občanském soudním řízení v případech, že je vážně ohrožen život nebo zdraví oběti,

⁶⁹ VÁLKOVÁ, Helena, GRIVNA, Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 12, č. 4, s. 85.

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří, GRIVNA, Tomáš a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 28.

její svoboda nebo lidská důstojnost. Vydat předběžné opatření mají za podmínek stanovených trestním řádem i trestní soud nebo státní zástupce.

d) Právo na ochranu soukromí

Zákon o obětech odkazuje v tomto případě na trestní řád.⁷¹ Trestní řád upravuje zákaz zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti oběti. Na žádost oběti, nebo dalších osob, které mohou oběť zastupovat, vedou se údaje o oběti tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze policisté, orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby.

e) Právo na ochranu před druhotnou újmou

Dle mého názoru, zvláště důležité právo pro případy domácího násilí, je právo na ochranu před druhotnou újmou. Toto právo je dále v zákoně o obětech konkretizováno v jednotlivých ustanoveních. Je nutné si uvědomit, že oběti se v důsledku spáchané trestné činnosti, nejen domácího násilí, dostávají do složitých situací. Nepřiměřené chování jednotlivců v okolí oběti, ale i jednání orgánů činných v trestním řízení mohou zapříčinit u oběti další psychickou újmu, pocit nejistoty a bezprávi. To může vyvolat posttraumatickou stresovou poruchu, která se může u oběti objevit dokonce až několik měsíců potom, co se jí zdá, že má celou situaci za sebou.⁷² Právo na ochranu před druhotnou újmou je proto specifikováno tak, aby orgány činné v trestním řízení, které se do kontaktu s obětí dostávají velmi často, ale v případech domácího násilí dle mého názoru ne jako první, postupovaly šetrně a vyvarovaly se vzniku druhotné újmy.

Zabránění kontaktu s osobou „pachatele“ je první konkretizací. Oběť má právo o zabránění žádat v kterémkoli stadiu trestního řízení, případně i před jeho zahájením. Orgány činné v trestním řízení musí oběti vyhovět, pokud se jedná o zvláště zranitelnou oběť a nevyklučuje-li to povaha úkonu. Pokud nelze žádosti vyhovět, je třeba, aby orgány činné v trestním řízení přijaly taková opatření, aby se oběť nedostala do styku s osobou, proti níž se trestní řízení vede.

Vede-li se výslech, je třeba jej přizpůsobit situaci, ve které se oběť nachází. Otázky týkající se intimní oblasti oběti je třeba klást tak, aby nebylo potřeba výslech znovu opakovat. Výslech vedou orgány šetrně, ale detailně, právě z důvodu, aby zjistily veškeré informace týkající se trestného činu, zároveň však, aby nedocházelo k sekundární viktimizaci oběti. V přípravném řízení může oběť žádat, aby ji vyslychala osoba stejného pohlaví. Této žádosti

⁷¹ JELÍNEK, Jiří, GRIVNA, Tomáš a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 28.

⁷² POLMOVÁ, Olga. Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 4, s. 113.

musí orgány činné v trestním řízení vyhovět, pokud se jedná o zvlášť zranitelnou oběť a nebrání-li tomu důležité důvody.

Speciálně je upraven v zákoně právě výslech zvlášť zranitelných obětí. Zákon říká, že je nutné vyslyšet ji „obzvláště citlivě a s ohledem na konkrétní okolnosti, které ji činí zvlášť zranitelnou“.⁷³ Výslech v přípravném řízení provádí osoba k tomu vyškolená tak, aby nemusel být opakován.

Neméně důležitým právem je právo na doprovod důvěrníka. Tím je fyzická osoba způsobilá k právním úkonům, která poskytuje oběti zejména psychickou pomoc. Důvěrník současně může, ale nemusí, mít postavení zmocněnce podle trestního řádu.⁷⁴

Posledním právem „z oblasti práva na ochranu před druhotnou újmou“ je možnost oběti kdykoli během trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný čin na její život. V případě tohoto práva se náš právní řád nechal inspirovat zahraniční úpravou známou jako „victim impact statement“. Právo je formou práva oběti být slyšen, zároveň je tu možnost, že se osoba lépe psychicky vyrovná s faktem, že se stala obětí trestného činu a tomuto odpovídá i možnost pachatele uvědomit si následky svého jednání.⁷⁵

f) Právo na peněžitou pomoc

Jedním z nejdůležitějších práv obětí, kterým vznikla škoda na zdraví, je i právo na peněžitou pomoc.⁷⁶ I toto právo je možné využít v případech týrání osoby žijící ve společném obydlí, neboť jak již bylo zmíněno výše, není vyloučeno, že oběti bude způsobena těžká újma na zdraví a to nejen ve formě posttraumatické stresové poruchy, ale i jiná újma na zdraví. Toto právo je dle mého názoru důležité i z hlediska toho, že se oběť domácího násilí může od pachatele odstěhovat a peněžitou pomoc bude potřebovat jak kvůli sobě, tak například kvůli dětem.

Zákon o obětech ve svém ustanovení vypočítává oběti, které mají právo na peněžitou pomoc. Byla-li oběti způsobena újma na zdraví, je jasné, že za splnění dalších podmínek, má právo na peněžitou pomoc. Dále se zde objevuje oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby.⁷⁷ Přímou se zde ale neobjevuje oběť trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Toto mi zde chybí a myslím si, že i tato oběť by do budoucna mohla být konkretizována v zákoně jako oběť, která

⁷³ Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

⁷⁴ VÁLKOVÁ, Helena, GRIVNA, Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 12, č. 4, s. 85.

⁷⁵ JELÍNEK, Jiří, GRIVNA, Tomáš a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 29.

⁷⁶ VÁLKOVÁ, Helena. Pomoc obětím trestných činů, náhrada škody a její vymahatelnost ve světle nové legislativy. *Právník*, 2013, roč. 152, č. 1, s. 31.

⁷⁷ Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

má právo na peněžitou pomoc ze strany státu, protože již situace, ve které se nachází je sama o sobě složitá a spousta obětí se jistě ocitá v tíživé finanční situaci, pokud se rozhodne odejít se společného obydlí obývaného s pachatelem.

Za splnění podmínek daných zákonem o obětech, má oběť právo na jednorázovou peněžitou pomoc ze strany státu k překlenutí zhoršené sociální situace. Zákon tedy upravuje okruh oprávněných žadatelů, účel peněžité pomoci, důvody neposkytnutí i výši. Žádost posuzuje Ministerstvo spravedlnosti a je nutné ji podat nejpozději do dvou let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději do pěti let od spáchání trestného činu. V případě, že oběť v uvedených lhůtách nestihne žádost podat, pak její právo zaniká.

4.2 Předběžná opatření v trestním řízení

Jak již bylo zmíněno výše, zákon o obětech trestných činů novelizoval spoustu dalších zákonů, i trestní řád. Jeho novela nabyla účinnosti 1. srpna 2013. Významnou změnou v trestním řádu je díky novele zavedení institutu předběžných opatření. Ta představují taxativní výčet povinností, které lze obviněnému uložit již v průběhu trestního stíhání, avšak nejdéle do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, kterým se řízení končí. Účel předběžného opatření můžeme logicky dovodit. Je to zejména ochrana života, svobody, lidské důstojnosti. Ve vztahu k poškozenému je pak účelem ochrana před prohlubováním primární viktimizace a prevence před sekundární viktimizací způsobenou orgány činnými v trestním řízení a okolím oběti. Ochrana obětí je důležitá zejména v případech obchodování s lidmi, sexuálních trestných činů, zneužívání dětí, nebo v případech trestných činů na ženách nebo seniorech.⁷⁸

Tato předběžná opatření jsou důležitá právě i pro případy domácího násilí, kdy je třeba prozatímně upravit poměry obviněného a oběti. Doposud institut předběžného opatření trestní řád neznal a jeho zavedením se tak snaží přiblížit občanskému soudnímu řízení, neboť omezení, která byla ukládána s náhradou vazby slibem nebo dohledem probačního úředníka, byla nedostatečná pro ochranu oběti zejména u trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí nebo nebezpečného pronásledování.⁷⁹ Na rozdíl od vazby ale uložení předběžného opatření není vázáno na úmyslné trestné činy, jejichž horní hranice je vyšší než

⁷⁸ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 27-28.

⁷⁹ tamtéž

dvě léta a nedbalostní trestné činy, jejichž horní hranice je vyšší než tři léta.⁸⁰ Přesto je možné uložit předběžné opatření jako náhradu vazby.

Podmínky pro uložení předběžného opatření jsou uvedeny v trestním řádu v § 88b až 88o. Nejdůležitějším předpokladem je, že již bylo zahájeno trestní stíhání. Předběžné opatření lze tedy uložit pouze obviněnému. Dále musí skutečnosti nasvědčovat tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, má znaky trestného činu a že jej spáchal obviněný. Mezi podstatnou podmínku patří i důvodná obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, nebo dokoná čin, kterým hrozil a uložení předběžného opatření vyžaduje ochrana poškozeného, zejména jeho zdraví, svobody, lidské důstojnosti nebo ochrana zájmů jeho blízkých. Zákon jako podmínku uvádí i to, že v době rozhodování nelze účelu předběžného opatření dosáhnout jinak.⁸¹

Samotný výčet předběžných opatření nelze rozšiřovat. Jak již bylo uvedeno, je to taxativní výčet povinností, které lze uložit obviněnému. Na tomto místě se nebudu věnovat všem předběžným opatřením, ale jen těm, které považuji za důležité pro případy ochrany oběti domácího násilí a trestných činů s ním souvisejících. Jedná se tedy o následující předběžná opatření:

- Zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (zákaz styku s určitými osobami - § 88d TŘ)
- Zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí (zákaz vstupu do obydlí - § 88e TŘ)
- Zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě (§ 88g TŘ)
- Zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky (§ 88j TŘ).

Zákaz styku s určitými osobami

Při uložení tohoto předběžného opatření obviněný nemůže jakkoli kontaktovat poškozeného nebo osoby jemu blízké a svědky. Zákaz se vztahuje jak na vyhledávání osobní blízkosti, tak na kontakt prostřednictvím sítě elektronických komunikací nebo jiných prostředků.⁸²

⁸⁰ Srov. § 68 odst. 2 trestního řádu

⁸¹ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 27-28. Srov. § 88b TŘ.

⁸² JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 28.

Vzhledem k tomu, že zákaz vstupu do obydlí je přímo aplikovatelné na případy domácího násilí, vztahuje se toto předběžné opatření (zákaz styku s určitými osobami) dle mého názoru právě na osoby blízké oběti domácího násilí a svědky, kteří s obětí nesdílí společné obydlí, ale o jejím týrání ví.

Zákaz vstupu do obydlí

Toto předběžné opatření náleží v zákazu obviněnému z trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí vstupovat do obydlí, které obývá společně s obětí, stejně tak jako zákaz vstupovat do bezprostředního okolí a zdržovat se zde.

Rozhodnutí musí obsahovat jméno a příjmení obviněného, označení obydlí a vymezení toho, co se rozumí bezprostředním okolím obydlí. V rozhodnutí nesmíme opomenout ani poučit obviněného o jeho právech a povinnostech a zejména o následcích nesplnění jeho povinnosti a o důsledcích porušování uloženého předběžného opatření.

Zákaz vstupu do obydlí jako předběžné opatření v trestním řízení musíme odlišovat od vykázání, které se děje podle zákona o Policii ČR. Jedná se tedy o dva různé instituty dle různých právních předpisů. Bylo-li obviněnému uloženo vykázání, uvede se v rozhodnutí o předběžném opatření, že toto začíná platit až po skončení výkonu vykázání, tedy den následující po skončení vykázání. Je třeba uvést, že důvody pro uložení vykázání a zákazu vstupu do obydlí se posuzují samostatně.⁸³

Po tom, co je obviněnému oznámeno rozhodnutí o zákazu vstupu do obydlí, je povinen obydlí neprodleně opustit. Povoleno má pouze vzít si věci sloužící jeho osobní potřebě, osobní cennosti a doklady, stejně tak jako věci důležité pro podnikání. Pro tyto případy musí být obviněnému během trvání zákazu vstupu do obydlí umožněno vzít si věci nezbytné pro výkon povolání.⁸⁴

Jedná se o podstatný zásah do osobní svobody obviněného, proto o tomto typu předběžného opatření rozhoduje již v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Při jeho ukládání přihlédne k opatřením, která byla uložena podle jiného právního předpisu, zejména podle OSŘ, kdy může být účastníku řízení uloženo, aby dočasně opustil byt nebo dům obývaný s navrhovatelem. Více se předběžnému opatření podle OSŘ budu věnovat v kapitole páté. Naznačila jsem, že dočasné opuštění bytu podle OSŘ je na návrh účastníka řízení. Oproti tomu je předběžné opatření podle TŘ ukládáno z úřední povinnosti. A to nejen zákaz vstupu do obydlí, ale jakékoliv předběžné opatření. Orgán činný v trestním řízení se

⁸³ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 28-29.

⁸⁴ Zákon č. 161/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. § 88e odst. 5, odst. 6.

zabývá konkrétními skutkovými okolnostmi, nestačí pouhé domněnky, aby mohlo být předběžné opatření uloženo.⁸⁵

Zákaz zdržovat se na konkrétním vymezeném místě

Tento zákaz musí obsahovat vymezení konkrétního místa, ve kterém se obviněný nesmí zdržovat. Aby se zde zdržoval, lze povolit pouze z důležitých důvodů.⁸⁶ Není mi zcela jasné, zda se toto předběžné opatření může vztahovat i na týrání osoby žijící ve společném obydlí, ovšem pokud bych na tyto případy aplikovala ustanovení o zákazu styku s určitými osobami, pak si myslím, že je možné počítat i se zákazem zdržovat se na vymezeném místě, neboť bych toto předběžné opatření aplikovala právě na případy, kdy obviněný ohrožuje např. svědka domácího násilí a často se vyskytuje v okolí jeho bydliště, což ve svědkovi vyvolává pocit strachu o vlastní bezpečí.

Zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky

Vzhledem k výše uvedenému, tedy k trestnému činu opilství v souvislosti s týráním osoby žijící ve společném obydlí, mám za to, že je možné, aby se v několika málo případech domácího násilí užilo i tohoto předběžného opatření.

4.3 Dotazník policie

„Diagnostická metoda SARA vznikla v Kanadě pro práci policistů ve Švédsku. Odtud se šíří do dalších zemí. Na základě strukturovaného odborného přístupu může proškolená osoba při jejím použití zjistit rizikové faktory a kvalifikovaně odhadnout další riziko domácího násilí.“ Metodu do České republiky jako první přinesl Bílý kruh bezpečí.⁸⁷ Při komunikaci s ohroženou i násilnou osobou má tedy policista, který se dostane do prvního kontaktu s ohroženou osobou, k dispozici dotazník SARA DN, který mu pomáhá rozpoznat skutečnou oběť domácího násilí. Název dotazníku vznikl z prvních písmen anglického spojení „Spousal Assault Risk Assessment“ a obsahuje 15 strukturovaných otázek na rizikové faktory.⁸⁸

Z těchto 15 otázek je pět zaměřeno na odhalení rizikových faktorů u násilné osoby v aktuálním vztahu, dalších pět zjišťuje obecné sklony násilné osoby k násilí, tzn. projevy na veřejnosti a posledních pět otázek se zaměřuje na zjištění rizikových faktorů zranitelnosti u

⁸⁵ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 28-29.

⁸⁶ Zákon č. 161/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. § 88g odst. 1, odst. 2.

⁸⁷ *Metoda SARA DN* [online]. donalinka.cz, [cit. 19. června 2014]. Dostupné na <<http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>>.

⁸⁸ KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázaní – nový institut právního řádu ČR. *Bulletin Advokacie*, 2007, č. 10, s. 37.

ohrožené osoby. Takto dokáže vyškolená osoba vyhodnotit situaci, odhadnout závažnost hrozby do budoucna a přijme opatření zamezující vzniku dalšího útoku.⁸⁹

Dotazník SARA DN je v příloze diplomové práce.

⁸⁹ *Metoda SARA DN* [online]. donalinka.cz, [cit. 19. června 2014]. Dostupné na <<http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>>.

5. Domácí násilí a jiná právní odvětví

V úvodu práce jsem zmínila, že domácí násilí není pouze trestní záležitostí, ale je třeba přihlížet i k zásadě subsidiarity trestní represe. Proto se v této části budu věnovat i jiným odvětvím práva a jiným zákonům než jen trestnímu zákoníku a trestnímu řádu.

5.1 Institut vykázání podle zákona o Policii ČR

Policie České republiky (dále jen policie) je významným orgánem zúčastněným na řešení problému domácího násilí. Nejen, že zahajuje trestní stíhání v případech domácího násilí, ale v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe hraje důležitou roli i v mimotrestním řízení. Může totiž vykázat ze společného obydlí toho, kdo násilným chováním ohrožuje jinou osobu na životě, zdraví či svobodě. Policie je po náležitém proškolení schopná rychle reagovat na vzniklou situaci a posoudit, zda se jedná o domácí násilí a zda je nutné vykázat násilnou osobu ze společného obydlí.⁹⁰ Vykázání je tedy upraveno v hlavě VII. zákona o Policii České republiky a je možné jej využít v případě, že se osoba dopustí zvláště nebezpečného útoku proti jiné osobě. Policista může osobu vykázat i v její nepřítomnosti.⁹¹

Stále ale musíme myslet na znaky domácího násilí. Pokud má tento útok povahu jednotlivého útoku, není možné využít vykázání, byť by bylo jednání osoby sebevíce nebezpečné. Dochází-li však mezi osobami k opakujícímu se násilí, je možné osobu vykázat. Hledisko nebezpečnosti je dále zaměřeno do budoucnosti, tedy zda je osoba schopná dále ohrožovat osobu žijící s ní ve společném obydlí. Toto policie posuzuje na místě samém a na základě předchozích zkušeností s násilnou osobou. Např. zjišťuje, zda se osoba v minulosti již dopustila násilného jednání charakterizujícího domácí násilí, četnost výjezdů policejní hlídky. Není ovšem vyloučeno, aby policista vyhodnotil situaci jako domácí násilí, i když vyjíždí na místo poprvé.⁹²

Vykázání představuje opatření na místě samém. Z úřední povinnosti je povinen jej vykonat stát, nikoli osoba, která je ohrožena. Ačkoli by se dalo říci, že vykázání je pro násilnou osobu sankcí za její chování, není tomu tak. Je to preventivní opatření sloužící

⁹⁰ STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 40.

⁹¹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁹² GABRIŠOVÁ, Veronika. Rozhodování policie o vykázání ze společného obydlí a správní řád. *Správní právo*, 2006, roč. XXXIX, č. 8, s. 487-488.

k ochraně oběti.⁹³ Osobu lze vykázat ze společného obydlí na dobu 10 dnů ode dne jeho provedení a dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.⁹⁴ Jak jsem již uváděla výše, je třeba odlišovat vykázání a předběžné opatření podle trestního řádu a dále podle zákona o zvláštních řízeních soudních. V případě, že byla osoba vykázána a následně bylo uloženo obviněnému předběžné opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních, pak se toto prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tomto návrhu.⁹⁵ Bylo-li uloženo předběžné opatření podle trestního řádu, počíná běžet dnem následujícím po skončení vykázání.

Vykázání se provádí ústně, oznamuje se jak ohrožené, tak vykázané osobě. O tomto se vyhotoví potvrzení o vykázání, které obě jmenované osoby musí podepsat. V potvrzení se vymezi prostor, na který se vykázání vztahuje, totožnost ohrožené i vykázané osoby a poučení o jejich právech a povinnostech. Není-li vykázaná osoba přítomna, poučí ji policista při prvním kontaktu s ní.

Dále osoba může podat námitky, a to hned na místě. Policista je uvede v potvrzení o vykázání a bez zbytečného odkladu je předá krajskému ředitelství. Vykázaná osoba může podat námitky i písemně, do tří dnů od převzetí potvrzení o vykázání, kdy jí lhůta k tomuto podání počíná běžet až dnem následujícím po dni, kdy došlo k převzetí potvrzení.⁹⁶

Od počátku trvání vykázání až do jeho skončení má vykázaná osoba určité povinnosti, které slouží k ochraně poškozeného. Osoba musí neprodleně opustit prostor vymezený v potvrzení a nesmí do tohoto prostoru vstupovat, nesmí zároveň navazovat kontakt s ohroženou osobou. Aby byly tyto povinnosti zajištěny, je především potřeba, aby vykázaná osoba policistovi odevzdala všechny klíče od společného obydlí. Vykázaná osoba si může vzít ze společného obydlí pouze věci sloužící k její potřebě, osobní cennosti a doklady a dále věci sloužící k jejímu podnikání nebo výkonu povolání. Tyto si může vyzvednout i v průběhu vykázání, ovšem toto právo může využít pouze jednou a v přítomnosti policisty.⁹⁷

Policista poskytne vykázané osobě informace o možnostech jejího dalšího ubytování. To ovšem neznamená, že by ubytování zajišťoval. Pouze se omezí na doporučení adresy, kde je možné se po dobu trvání vykázání, případně na dobu delší, pokud bude podán návrh podle zákona o zvláštních řízeních soudních, ubytovat. Zároveň si od vykázané osoby vezme adresu

⁹³ STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 41.

⁹⁴ KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institut právního řádu ČR. *Bulletin Advokacie*, 2007, č. 10, s. 36.

⁹⁵ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ Vykázaná osoba má podle zákona i jiná práva, viz zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, § 45 odst. 2, odst. 3.

pro doručování, aby ji mohl včas informovat o ukončení vykazání, případně o jiné skutečnosti pro ni důležité.⁹⁸

Policie tedy násilnou osobu vykáže vždy, když zjistí, že se v daném případě jedná o domácí násilí, bez ohledu na případnou trestněprávní kvalifikaci,⁹⁹ což je dle mého názoru vzhledem k takovému problému žádoucí. Pak může být jednání vykázaného vyšetřováno jako trestný čin, případně pokud jednání nedosahuje intenzity trestného činu, vede se přestupkové řízení.

5.2 Domácí násilí v přestupkovém řízení

Hovoříme-li o vykazání, je zajímavé podívat se i na domácí násilí v přestupkovém řízení. Přestože není prostor pro detailní rozebrání celé věci v přestupkovém řízení, podívejme se alespoň na nejdůležitější ustanovení. Dle mého názoru je možné nechat vykázat osobu jak při prvním výjezdu policie, tak zejména v případech, kdy násilná osoba má již záznam o předchozím násilném chování vykazujícím znaky domácího násilí.

Policie je většinou přivolána k případům domácího násilí, ale samotný přestupek pak řeší obecní úřad. Domácí násilí, které nemá znaky trestného činu, řadíme mezi přestupky proti občanskému soužití.¹⁰⁰ Myslím si, že pokud policie nebo obecní úřad na základě podkladů projednávají přestupek jako domácí násilí, není třeba návrhu k zahájení řízení. Toto vyplývá i z přestupkového zákona. „Naruší-li pachatel úmyslně občanské soužití újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním, není třeba k zahájení přestupkového řízení návrh poškozené osoby.“¹⁰¹ Toto chování pachatele se dle mého názoru typicky dotýká domácího násilí a bylo by nelogické, aby poškozená osoba musela zahajovat řízení na návrh, když z pachatele má strach a není schopná se mu postavit a věci řešit.

Na závěr při podání vysvětlení by se měl orgán veřejné správy zabývat i širšími souvislostmi přestupku, může tak dojít k situacím, že se z přestupku stane trestný čin, neboť je možné zjistit, že týrání trvá delší dobu, pachatel oběti vyhrožuje zabitím, sebevraždou, opakovaně demoluje zařízení bytu atd. V takovém případě je vhodné předat věc rovnou

⁹⁸ STŘÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 43.

⁹⁹ Odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality. *Domácí násilí – institut vykazání a další informace* [online]. mvcr.cz, 4. srpna 2011 [cit. 18. června 2014]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>>.

¹⁰⁰ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ Srov. § 49 odst. 1 písm. c) a dále § 68 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

místnímu státnímu zastupitelství, neboť policie nemusí shledat důvod pro zahájení trestního stíhání.¹⁰²

Po zahájení přestupkového řízení, které se koná ústně, by mělo následovat právě dokazování, kdy poškozený opět využívá veškeré prostředky k podpoře svých tvrzení. Mezi nejdůležitější důkazní prostředky patří samotné výpovědi účastníků řízení, dále je možné využít výpovědi svědků a dětí, podstatné jsou i lékařské zprávy zachycující jednotlivá poranění poškozené osoby, jejich velikost, rozmístění a další, ale je možné využít i fotografie prokazující zranění nebo poničené vybavení bytu nebo domu.¹⁰³

Je-li obviněný z přestupku uznán vinným, je třeba do výroku rozhodnutí přesně popsat skutek s označením místa, času, vyslovit vinu a uložit sankci a rozhodnout o nákladech řízení.¹⁰⁴ Není nutné, aby se orgán veřejné správy zabýval každým bagatelním přestupkem, avšak v případech domácího násilí je nutné, aby se tímto zabýval každý orgán, který se o něm dozví a aby pro budoucí násilné jednání pachatele měla oběť jistotu, že již jednou bylo o takovém jednání pachatele vedeno nějaké řízení.

5.3 Úprava v novém občanském zákoníku

Nejprve je třeba říci, že od 1. ledna 2014 došlo k řadě změn v právních předpisech, které dopadají i na řešení problému domácího násilí. Do této doby byla ochrana domácího násilí v soukromém právu upravena v § 76b OSŘ, který byl zrušen zákonem o zvláštních řízeních soudních.¹⁰⁵ Ochranu přináší i nový občanský zákoník, jako hmotněprávní předpis, na který nyní procesně navazuje právě ZZŘS.

Podle § 751 odst. 1 NOZ, „stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet“.¹⁰⁶ Stejně může soud postupovat, i pokud se jedná o rozvedené manžele, i pokud bydlí společně jinde, než v rodinné domácnosti. Proti domácímu násilí má právo domáhat se ochrany i jiná osoba, která s manžely žije v domácnosti. Podle této nové úpravy je možné říci, že ochranu manželovi, nebo rozvedenému manželovi, může poskytnout i jakákoli jiná osoba, která s nimi žije ve

¹⁰² POTMĚŠIL, Jan. Domácí násilí v přestupkovém řízení. *Správní právo*, 2008, roč. XLI, č. 2, s. 88.

¹⁰³ POTMĚŠIL, Jan. Domácí násilí v přestupkovém řízení. *Správní právo*, 2008, roč. XLI, č. 2, s. 94-106.

¹⁰⁴ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁵ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁰⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

společné domácnosti. Problémem by mohl nastat se skutečností, zda je ohrožený manžel v takové situaci účastníkem řízení. To řeší ZZŘS, dle něhož je jasné, že manžel je účastníkem i v případě, že sám nepodá návrh na zahájení řízení o předběžném opatření.¹⁰⁷

5.4 Předběžná opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních

Procesní úprava domácího násilí se nově nachází v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Změnil se nejen zákon, ale i některá ustanovení. Domnívám se ale, že vydání předběžného opatření je možné pouze v případech, kdy jsou splněny všechny znaky domácího násilí a to opakovanost, eskalace, dlouhodobost, neveřejnost, blízkost osob a jasnost rolí.¹⁰⁸

Původní právní úprava v OSŘ směřovala vůči účastníkovi, který vážným způsobem ohrožoval život, zdraví, svobodu nebo lidskou důstojnost navrhovatele. V takovém případě předseda senátu vydal předběžné opatření, jehož obsah se prakticky shodoval s obsahem vykázání. Toto předběžné opatření, kdy odpůrci mohlo být uloženo, aby opustil společné obydlí, nevstupoval do něj ani do bezprostředního okolí a zdržel se setkávání s navrhovatelem, mohlo trvat jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. Předcházelo-li vykázání, počala lhůta běžet až den následující po dni, v němž uplynula lhůta pro vykázání. Pokud navrhovatel podal před skončením lhůty předběžného opatření návrh ve věci samé¹⁰⁹, pak mohl předseda senátu rozhodnout o prodloužení předběžného opatření. Celková doba pro trvání předběžného opatření podle § 76b OSŘ nesměla přesáhnout jeden rok od jeho nařízení.¹¹⁰ Návrhem ve věci samé se rozumí žaloba, která řeší společné bydlení a žaloba o ochranu osobnosti. Je ale sporné, zda se tímto myslí i žaloba o rozvod manželství a o výchovu a výživu nezletilých dětí.¹¹¹

Oproti tomu úprava v ZZŘS navazuje na ustanovení § 751 NOZ. Není zde tedy kromě toho, co musí návrh obsahovat uvedeno, co se rozumí domácím násilím. Vyhoví-li soud návrhu, pak v rozhodnutí o předběžném opatření opět uloží povinnosti, které byly upraveny v OSŘ. Řízení je možné zahájit i ústně do protokolu u soudu, což přibližuje účastníka, tedy ohroženou osobu nebo tu, která podává návrh na ochranu ohrožené osoby, soudu. V řízení na ochranu před domácím násilím ve věci samé je podstatné, že soud zjišťuje z úřední povinnosti

¹⁰⁷ ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak se rychle zorientovat v nové právní úpravě domácího násilí. *Rekodifikace a praxe*, 2013, roč. 1, č. 4, s. 13-14.

¹⁰⁸ SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 146. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. srpna 2012, sp. zn. 19 Co 372/2012.

¹⁰⁹ ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak se rychle zorientovat v nové právní úpravě domácího násilí. *Rekodifikace a praxe*, 2013, roč. 1, č. 4, s. 13.

¹¹⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. § 76b odst. 1, odst. 3, odst. 4.

¹¹¹ ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak se rychle zorientovat v nové právní úpravě domácího násilí. *Rekodifikace a praxe*, 2013, roč. 1, č. 4, s. 13.

veškeré skutečnosti důležité pro vydání rozhodnutí. Důkazní břemeno tedy leží na soudu. Toto ale nebere účastníku řízení právo navrhopvat skutečnosti a důkazy, a to ani v odvolacím řízení. Pokud soud jedná o předběžném opatření, pak rozhoduje stav v době vyhlášení usnesení soudu a soud je vázán lhůtou, ve které musí rozhodnout.¹¹²

Předběžné opatření trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti a soud navrhovatele poučí o možnosti podat návrh na zahájení řízení ve věci samé, případně o jiných vhodných opatřeních směřujících k jeho ochraně. Změnou oproti předchozí úpravě je zejména celková doba trvání předběžného opatření, která nesmí být delší než šest měsíců od jeho vykonatelnosti.

Další změnou, kterou ZZŘS přináší, je možnost prodloužení předběžného opatření pouhým podáním návrhu na jeho prodloužení. Navrhovatel však musí stihnout lhůtu jednoho měsíce, tedy podat návrh na prodloužení v době, kdy předběžné opatření ještě trvá. Podáním návrhu se předběžné opatření automaticky prodlužuje do doby, než je o něm soudem rozhodnuto.¹¹³ Nově dále existuje možnost navrhnout zrušení předběžného opatření. Pokud soud návrh na zrušení zamítne, může být znovu opakován až po uplynutí tří měsíců od právní moci rozhodnutí, kterým bylo zrušení zamítnuto.¹¹⁴ V okamžiku, kdy je rozhodnuto o zrušení předběžného opatření a toto tak pozbývá platnosti, nesmí ohrožená osoba již bránit vstupu do obydli osoby, vůči níž bylo předběžné opatření vydáno.¹¹⁵

Podstatnou změnou oproti původní úpravě je i okruh účastníků řízení o předběžném opatření. Věcná legitimace účastníků je jednou z podmínek úspěchu návrhu na nařízení předběžného opatření.¹¹⁶ Účastníky tedy jsou navrhovatel, odpůrce, popřípadě jiná osoba, vůči níž návrh směřuje. Navrhovatelem může být i nezletilý, který je zastoupen buď zákonným zástupcem, orgánem sociálně-právní ochrany dětí nebo advokátem, kterému nezletilec udělí plnou moc. Dosáhl-li nezletilec alespoň věku 16 let, má v řízení plnou procesní způsobilost. Od ledna nově vydává předběžné opatření obecný soud navrhovatele.

Změny v soukromém právu jsou sice podstatné, ovšem obsahová stránka věci zůstává stejná. I přes zkrácení celkové doby trvání předběžného opatření si myslím, že jak už plyne z názvu, slouží předběžná opatření hlavně k zatímní úpravě věci, k nápravě faktických vztahů,

¹¹² ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak se rychle zorientovat v nové právní úpravě domácího násilí. *Rekodifikace a praxe*, 2013, roč. 1, č. 4, s. 14.

¹¹³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹¹⁴ Bílý kruh bezpečí. Aktuální změny od ledna 2014 v rozhodování o vykázání násilných osob [online]. bkb.cz, leden 2014 [cit. 19. června 2014]. Dostupné na <<http://www.bkb.cz/aktuality/n390-aktualni-zmeny-od-ledna-2014-v-rozhodovani-o-vykazani-nasilnych-osob/>>.

¹¹⁵ SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 151.

¹¹⁶ SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 148.

proto se domnívám, že i doba šesti měsíců je dostatečná na to, aby bylo zahájeno řízení ve věci samé, případně aby ohrožená osoba podnikla jiné kroky směřující k její ochraně. I když problém domácího násilí není krátkodobou záležitostí, je třeba při ochraně proti němu postupovat a reagovat na situaci velmi rychle.

6. Úspěšnost postihu domácího násilí

Domácí násilí je stále diskutovaný problém. Věnovala jsem se ve své práci jak trestnímu hledisku, tak mimotrestním odvětvím, které ho regulují. Nyní považuji za vhodné zhodnotit úspěchy a neúspěchy postihu. Nejprve je nutné říci, že abychom mohli takto hodnotit, je třeba, aby domácí násilí vyšlo vůbec najevo.

Nejprve se podívejme na statistiky vykázaní z let 2013 a z období první poloviny roku 2014.¹¹⁷ Počet vykázaní v jednotlivých krajích za měsíc není nikterak vysoký, ale podíváme-li se na celkový počet vykázaní v kraji za rok, nebo počet vykázaní v celé republice za měsíc a na počet vykázaných osob za celý rok 2013 na celém území České republiky, zjistíme, že institut vykázaní se využívá opravdu v mnoha případech. Takto můžeme dojít i k závěru, že domácí násilí není rozhodně ojedinělým případem.¹¹⁸

Počet vykázaní za rok 2014 v první polovině je prakticky srovnatelný s počtem vykázaní v první polovině roku 2013. I když můžeme vidět menší nárůst v roce 2014. Hodnotím tedy práci Policie ČR jako pozitivní, neboť jde vidět, že domácí násilí není bráno na lehkou váhu.¹¹⁹

To potvrzuje i statistika přibližující počet trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí za rok 2008 – 2012.¹²⁰ Trestní postih pachatelů považuji za úspěch, ovšem těžko říci, kolik případů domácího násilí nebylo zjištěno. Prakticky ve všech letech byla třetina pachatelů odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.¹²¹ Dále z dosavadní načené judikatury hodnotím práci soudů jako kvalitní, neboť se nenechaly zmást argumentací obviněného, že se v jednotlivých případech nejedná o domácí násilí, protože útoky nedosahují intenzity trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Stejně tak je třeba kladně zhodnotit i práci státního zastupitelství, dozorujícího nad prací policie při prověřování a stíhání domácího násilí. Měla jsem možnost docházet na stáž na státní zastupitelství a načíst si několik případů domácího násilí, sama musím říci, že práce státních zástupců je opravdu pečlivá, i když v mnoha případech není čas na dlouhé rozmýšlení a je třeba rychlá reakce na vzniklou situaci.

¹¹⁷ Tabulka 1 a 2 v příloze, viz *Statistiky* [online]. domacinasili.cz, [cit. 21. června 2014]. Dostupné na <<http://www.domacinasili.cz/statistiky/>>. Zde i přehled z předchozích let.

¹¹⁸ Viz příloha – tabulka 1 Přehled počtu vykázaní v roce 2013.

¹¹⁹ Viz příloha – tabulka 2 Přehled počtu vykázaní v roce 2014.

¹²⁰ Viz příloha – tabulka 3 Počet zjištěných trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Souhrnná zpráva za rok 2012 o plnění Národního akčního plánu prevence domácího násilí 2011-2014 [online]. mvcr.cz, 12. září 2013, [cit. 22. června 2014]. Dostupné ve formátu .doc na <<http://www.mvcr.cz/>>.

¹²¹ Viz příloha – tabulka 4 Počet odsouzených za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Souhrnná zpráva za rok 2012 o plnění Národního akčního plánu prevence domácího násilí 2011-2014 [online]. mvcr.cz, 12. září 2013, [cit. 22. června 2014]. Dostupné ve formátu .doc na <<http://www.mvcr.cz/>>.

6.1 Důkazní nouze – psychické a fyzické násilí

Domácí násilí je spojeno i s důkazní nouzí. Neplyne to jen z toho, že se děje v soukromí rodiny, ale i z faktu, že ani oběť ani pachatel nechtějí o takovém problému v rodině s nikým hovořit. Samozřejmě více prokazatelné je fyzické násilí. Modřiny, oděrky a jiná zranění, která se u oběti vyskytují často, vyvolávají reakci okolí, které se snaží alespoň zjistit, co se děje, pokud se rozhodnou držet se od problému dál a nevměšovat se do rodinných záležitostí.

Fyzické násilí je lehce prokazatelné, pokud oběť svoje zranění dokumentuje, svěří se známému, navštíví ihned po útoku lékaře, který sepíše zprávu. Je ale třeba reagovat na takovou situaci prakticky okamžitě. V jiném případě je fyzické násilí stejně tak těžko prokazatelné jako psychické týrání. Ne vždycky totiž dochází k takovým zraněním, kterých si okolí ihned všimne. Pohmožděniny pod oděvem nelze snadno objevit, i když oběť pravidelně dochází do zaměstnání a stýká se s ostatními lidmi, nejbližší rodinu nevyjímaje.

Psychické násilí je pochopitelně ještě více skryté, než fyzické. Okolí si všímá změn v chování oběti, ale myslím si, že většinou nejeví zájem o její problémy. Stejně tak je možné, že pokud je oběť týrána od počátku svého vztahu, v průběhu nastoupí do nového zaměstnání a v důsledku týrání se okolí vyhýbá, mají kolegové dojem, že oběť je samotář a podivín.

Proto je všech případech důležité, aby oběť svoje zranění dokumentovala, vyhýbala se tak důkazní nouzi pro budoucí případy, řešila problémy ihned od počátku a nenechala pachatele dojít do stadia, kdy oběť absolutně ovládne. Svěřila se blízké osobě nebo komukoli jinému. Každá drobnost je pro oběť týrání použitelná jako důkaz. Pravá oběť domácího násilí právě takto nepostupuje, nikomu se nesvěří, nikdo o jejích problémech neví. Kvůli tomu je pak pro orgány činné v trestním řízení složitější dokázat pachateli jeho vinu a případně mu uložit i přísnější trest, neboť pokud není vše dokázáno nad veškeré pochybnosti, musí orgány činné v trestním řízení postupovat v souladu se zásadou presumpce nevinny.

7. Prevence, návrhy de lege ferenda

Důkazní nouze je neodmyslitelně spojena i s preventivními opatřeními ze strany oběti domácího násilí. Aby oběť mohla podnikat preventivní kroky, je třeba, aby byla řádně obeznámena se znaky domácího násilí. Myslím si, ačkoli oběti domácího násilí nepřikládám žádnou vinu, že si v první řadě sama oběť musí uvědomit následky jednání osoby, která ji týrá. Nejen psychické následky, to že se ohrožená osoba uzavírá do sebe, nechce s nikým o svém problému hovořit, přikládá vinu sobě, ale i možná ublížení na zdraví fyzického charakteru. Pokud se týráni odehrává v rodině s dětmi, je třeba, aby si oběť uvědomovala i neblahé následky, které jsou tímto jednáním způsobovány dětem, které si s sebou po celý život ponесou známky toho, že jejich nejbližší osoba byla týrána. Ať už se stejně jako oběť uzavrou do sebe, nebo naopak budou v dospělosti tíhnout k násilí podle vzoru rodičů.

Oběť musí vyhledat odbornou pomoc, nenechat pachatele, aby s ní mohl manipulovat, aby byla na něm jakkoli závislá. Myslím si, že je třeba, aby vyhledala pomoc ihned při prvním útoku, je možné, že tak odradí pachatele od budoucího jednání, protože ten se zalekne následků. Ať už je to přestupkové řízení, trestní řízení, nebo jen pouhé odsouzení pachatele jeho okolím.

Pokud ovšem dojde k situaci, kdy se osoba stane obětí domácího násilí, jako preventivní opatření považuji již zmíněnou dokumentaci veškerých zranění, zničené vybavení bytu, vyhledání lékařské nebo jiné pomoci. Každá oběť by měla být připravena na to, že pachatel znovu zaútočí, proto by měla mít připravený bezpečnostní plán. Do tohoto je třeba zahrnout právě zmíněnou lékařskou pomoc, pomoc sousedů, intervenční centra, krizovou linku, oběť může mít připravené nejdůležitější věci včetně dokladů v práci nebo u známých pro případ útěku, důležitá telefonní čísla pro případ, že bude potřebovat pomoc a další. Jako podstatné považuji i seznámení dětí se situací v rodině, aby i ony věděly, jak se zachovat v případě nouze.¹²²

Problematika domácího násilí je v České republice řešena relativně krátkou dobu, přesto si myslím, že legislativa rozhodně směřuje k vyšší ochraně obětí a nenechává, aby si občané mysleli, že je domácí násilí soukromou záležitostí, která nevyžaduje zásah státu. Přesto se neubráním názoru, že je v oblasti domácího násilí velké množství předpisů, které mohou být jak pro oběti, tak pro občany, kteří pouze jeví zájem o domácí násilí, nepřehledná a složitá. Do budoucna bych uvítala, aby byl vytvořen předpis, který shrne co nejvíce informací o

¹²² *Bezpečnostní plán* [online]. domacinasili.cz, [cit. 21. června 2014]. Dostupné na <<http://www.domacinasili.cz/prakticke-rady/bezpecnostni-plan/>>.

domácím násilí do jednoho zákona. Aby všichni, kteří pravidelně nepracují s právními předpisy, věděli, jak poradit a pomoci oběti, aby sama oběť měla co nejvíce informací v jednom.

Jako přínosné bych dále viděla zařazení trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí do výčtu trestných činů, jejichž neoznámení je trestné.¹²³ Vycházím z názoru, že domácí násilí není jen soukromou záležitostí, že sama oběť mnohdy není schopná si pomoci, proto i okolí by mělo alespoň oznámit možné násilí v rodině, které má znaky trestného činu. Oběti by tento postup jistě pomohl alespoň v utvrzení se, že pachatelovo jednání není správné a že by sama měla podniknout jisté kroky směřující k tomu, aby situaci, ve které se nachází, nějakým způsobem řešila. Toto by ale jistě bylo spojeno opět s důkazní nouzí, bylo by těžké dokázat „pachateli“ trestného činu neoznámení domácího násilí, že o takové situaci vůbec věděl. Je také možné, že by byla v takových případech porušena i zásada subsidiarity trestní represe, ale považuji za nutné, aby okolí oběti nepřihlíželo jednání pachatele bez zájmu, aby se domácí násilí ještě více dostalo do povědomí lidí, neboť zásah státu jako veřejné moci, je velmi důležitý. Jak už jsem řekla, v těchto případech by si i oběť mohla uvědomit následky, a pokud by věděla, že má ve svém okolí podporu, aniž by o ni žádala, pak by jistě bylo jednodušší situaci řešit. Řešení vidím v ukončení společného bydlení, podání trestního oznámení, psychologické pomoci atd. Pokud by ale oběť neřešila svou situaci ani v případě, že by oznámení o domácím násilí podala jiná osoba vzhledem k tomu, že neoznámení domácího násilí by bylo trestné, pak by byl dle mého názoru na základě tohoto oznámení nutný zásah státu. A to alespoň formou pravidelných návštěv sociálních pracovníků nebo jinou kontrolou ze strany státu. Zmenšila by se tak důkazní nouze, navázal by se kontakt s obětí a s dětmi. Ale i pachatel by si možná uvědomil škodlivost svého chování. V případě neustálých útoků i pod tímto dozorem by pak bylo jednodušší zahájit trestní stíhání a doložit veškeré důkazy založené právě na kontaktu s rodinou.

Nezařadila bych ale tento trestný čin do výčtu trestných činů, jejichž nepřekažení je trestné, což vyplývá z faktu, že se trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí odehrává za zavřenými dveřmi bez účasti veřejnosti. Nebylo by proto dle mého názoru ani prakticky možné, aby osoba, která o týrání jiné osoby ví, sama bránila pachateli v jeho jednání. Pokud samozřejmě pomineme situace, kdy se jeho jednání odehrává na veřejnosti a má znaky jiného trestného činu.

¹²³ Situaci domácího násilí bych přirovnala k trestnému činu týrání svěřené osoby, který se ve výčtu trestných činů, jejichž neoznámení je trestné, nachází. Přestože oběť domácího násilí je osobou, jež má dostatečnou rozumovou vyspělost, nachází se v situaci, kterou považuje za bezvýchodnou.

Dále ze svého vlastního okolí vycházím z názoru, že i zdravotnická zařízení mají málo informací o domácím násilí a mnohdy se nechovají k oběti tak, jak by měli a přispívají k tomu, že oběť nechce vyhledat lékařskou pomoc. Nehledě na způsobení druhotné újmy oběti.¹²⁴ Proto si myslím, že je potřeba zajistit větší informovanost lékařů od odborníků, kteří se domácímu násilí věnují a jsou schopni předat nejen informace, ale i nacíťení.

¹²⁴ Setkala jsem se s případem, kdy oběť vyhledala lékaře za účelem sepsání zprávy pro Policii ČR. Násilí se odehrálo na malém městě, kde lékaři znají osobně většinu svých pacientů. Lékařka se zajímala více o násilnou osobu, než o oběť. Pachatel trpěl cukrovkou, lékařka se zajímala o jeho zdravotní stav, i po tom, co oběť sdělila, s jakým problémem do ordinace přichází.

Závěr

Právní úprava na ochranu před domácím násilím v posledních letech spěje k větší ochraně obětí. Tento pozitivní posun zajišťuje, že se lidé o domácí násilí více zajímají. Zároveň je ale třeba říci, že problematiku domácího násilí upravuje větší množství předpisů, což může být pro oběti domácího násilí matoucí. Myslím si, že ačkoli lidé mají o tento jev zájem, samy oběti by svůj problém chtěly řešit, mnohdy ani přes informační letáčky, které radí jak postupovat, jak se zachovat v určité situaci, oběti ve skutečnosti netuší jaký je správný postup a na jakou instituci se obrátit ve správný čas. Každá oběť jistě rozumí tomu, že domácí násilí je třeba řešit s policií nebo v případě zranění s lékařem, který sepíše zprávu. Dále si ale myslím, že mnoho lidí netuší, co vlastně znamená institut vykázaní a že se děje z úřední povinnosti. Spousta občanů dále vůbec netuší, že existuje zásada subsidiarity trestní represe, nezajímají se o úpravu v soukromém právu, např. možnost využití předběžného opatření. Naopak nabývám dojmu, že kriminalizace domácího násilí přinesla názor, že každé chování, které v domácnosti není přípustné a překračuje „povolené hranice“ znamená pro pachatele trest odnětí svobody.¹²⁵ Proto bych do budoucna navrhovala, jak jsem již uvedla, aby se zákonodárce zamyslel nad tímto stavem a co nejvíce sjednotil právní úpravu, přenesl veškeré zákony, které domácí násilí regulují do jednoho zákona. Chápu, že stát nemůže vést každou oběť „za ručičku“ a plně se o ni postarat v případě nouze, minimálně je ale třeba, aby každá oběť domácího násilí byla již na počátku, pokud vyhledá odbornou pomoc, v souladu s právem na informace poučena o veškerých možnostech její ochrany před dalšími útoky ze strany pachatele.

Ve své práci jsem vymezila pojmy násilí obecně i násilí domácí. Ve stěžejní kapitole jsem rozebrala skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, v této části jsem vycházela především z komentovaných znění zákonů a z judikatury Nejvyššího soudu, proto jsou v práci uvedeny i příklady týrání osoby žijící ve společném obydlí. Dále jsem se z širšího hlediska věnovala trestným činům souvisejícím s domácím násilím. A to nejen ve čtvrté kapitole, ale i v kapitole tři, kde byl rozebrán možný souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí spolu s trestnými činy újma na zdraví, těžká újma na zdraví a smrt.

Velkou změnu přinesl i zákon o obětech trestných činů, který se konečně zaměřuje na práva obětí, neboť si myslím, že Česká republika je státem, který ukládá pachatelům

¹²⁵ Závěry nemám nijak statisticky podložené, vycházím pouze z rozhovorů a reakcí svého okolí na problematiku domácího násilí.

násilných trestných činů tresty poměrně mírné. Vymezila jsem také možné změny v právní úpravě. Ta směřuje k ochraně obětí, ovšem věřím, že vývoj právní úpravy, a to nejen trestního práva, není ještě u konce a zákonodárce bude nadále reagovat na potřeby změn právních předpisů v souladu s vývojem a potřebami společnosti.

V úvodu práce jsem zmínila, že bych si sama chtěla prohloubit znalosti o domácím násilí. Tímto můžu říct, že svého osobního cíle jsem dosáhla. Seznámila jsem se s právní úpravou a propojila právní odvětví, která upravují ochranu před domácím násilím.

Bibliografie

Monografie

1. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada Publishing, 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
2. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9.
3. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4.
4. JELÍNEK, Jiří, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Poškozeneý a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. 251 s. ISBN 978-80-87576-39-7.
5. NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3. vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. 527 s. ISBN 978-80-7357-377-5.
6. STRÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 91 s. ISBN 978-80-7418-020-0.
7. SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 224 s. ISBN 978-80-7478-414-9.
8. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Obecná část (§ 1-139)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1464 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
9. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 2150 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
10. VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
11. VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. vydání. Praha: ProFem, 2008. 244 s. ISBN 978-80-903626-7-3.

Časopisy

1. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí, zatím víme víc o obětech. *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*, 2003, roč. 12, č. 1, s. 16-18.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Mýtus ideální oběti. *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*, 2013, roč. 22, č. 3, s. 3-7.
3. ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak se rychle zorientovat v nové právní úpravě domácího násilí. *Rekodifikace a praxe*, 2013, roč. 1, č. 4, s. 13-15.

4. DAVIDOVÁ, Ivana. Domácí násilí multifaktoriální optikou. *Rodinné listy*, 2013, roč. 2, č. 7-8, s. 52-60.
5. GABRIŠOVÁ, Veronika. Rozhodování policie o vykázání ze společného obydlí a správní řád. *Správní právo*, 2006, roč. XXXIX, č. 8, s. 486-498.
6. IMRÍŠKOVÁ, Romana, PODANÁ, Zuzana. Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2014, roč. 13, č. 4, s. 94-99.
7. JELÍNEK, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Acta iuridica olomoucensis*, 2005, roč. 1, č. 2, s. 54-57.
8. JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin Advokacie*, 2013, roč. 20, č. 5, s. 27-30.
9. KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání - nový institut právního řádu ČR. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 10, s. 34-38.
10. POLMOVÁ, Olga. Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 4, s. 113-114.
11. POTMĚŠIL, Jan. Domácí násilí v přestupkovém řízení. *Správní právo*, 2008, roč. XLI, č. 2, s. 78-106.
12. VÁLKOVÁ, Helena, GŘIVNA, Tomáš. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 4, s. 83-87.
13. VÁLKOVÁ, Helena. Pomoc obětem trestných činů, náhrada škody a její vymahatelnost ve světle nové legislativy. *Právník*, 2013, roč. 152, č. 1, s. 29-36.
14. VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*, 2011, roč. XV, č. 2, s. 5-13.

Judikatura

1. Usnesení Nejvyššího soudu 8 Tdo 1384/2013 ze dne 18. prosince 2013 (získáno 9. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).
2. Usnesení Nejvyššího soudu 3 Tdo 1160/2005 ze dne 14. září 2005 (získáno 25. března 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).
3. Usnesení Nejvyššího soudu 3 Tdo 1446/2008 ze dne 14. ledna 2009 (získáno 6. března 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).
4. usnesení Nejvyššího soudu 6 Tdo 452/2010 ze dne 27. května 2010 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

5. Usnesení Nejvyššího soudu 3 Tdo 963/2011 ze dne 10. srpna 2011 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).
6. Usnesení Nejvyššího soudu 7 Tdo 1177/2011 ze dne 26. října 2011 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).
7. Usnesení Nejvyššího soudu 7 Tdo 257/2012 ze dne 7. března 2012 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).
8. Usnesení Nejvyššího soudu 7 Tdo 1072/2012 ze dne 19. září 2012 (získáno 4. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).
9. Usnesení Nejvyššího soudu 5 Tdo 943/2013 ze dne 23. října 2013 (získáno dne 9. června 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

Právní předpisy

1. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
8. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
9. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů
10. Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů
11. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Elektronické zdroje

1. Bílý kruh bezpečí. *Aktuální změny od ledna 2014 v rozhodování o vykázání násilných osob* [online]. bkb.cz, leden 2014 [cit. 19. června 2014]. Dostupné na <http://www.bkb.cz/aktuality/n390-aktualni-zmeny-od-ledna-2014-v-rozhodovani-o-vykazani-nasilnych-osob/>.
2. *Metoda SARA DN* [online]. donalinka.cz, [cit. 19. června 2014]. Dostupné na <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>.

3. *O projektu* [online]. domacinasili.cz, [cit. 21. června 2014]. Dostupné na <<http://www.domacinasili.cz/uvodni-strana/vice-o-projektu/>>.
4. Odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality. *Domáci násilí – institut vykazání a další informace* [online]. mvcr.cz, 4. srpna 2011 [cit. 18. června 2014]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>>.
5. *Statistiky* [online]. domacinasili.cz, [cit. 21. června 2014]. Dostupné na <<http://www.domacinasili.cz/statistiky/>>.
6. VICHEREK, Roman. *Oběti trestných činů a jejich práva* [online]. epravo.cz, 26. listopadu 2013 [cit. 9. března 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.
7. *Souhrnná zpráva za rok 2012 o plnění Národního akčního plánu prevence domácího násilí 2011-2014* [online]. mvcr.cz, 12. září 2013, [cit. 22. června 2014]. Dostupné ve formátu .doc na <<http://www.mvcr.cz/>>.

Abstrakt

Předmětem diplomové práce je vymezení pojmu domácího násilí z trestněprávního hlediska. V úvodu se práce věnuje pojmu násilí obecně, domácí násilí a násilí mezi partnery. Dále objasňuje, kdo je pachatelem a kdo obětí tohoto trestného činu. Práce obsahuje i jednotlivé znaky domácího násilí. Jádrem práce je vývoj právní úpravy a rozbor skutkové podstaty trestného činu.

Práce se věnuje i trestným činům souvisejícím s domácím násilím. Čtvrtá kapitola se zabývá procesní úpravou z trestního hlediska. Následující kapitola se týká převážně procesní úpravy předběžných opatření v soukromém právu a institutu vykázání. Práce navrhuje změny v české právní úpravě de lege ferenda a hodnotí dosavadní úspěchy postihu domácího násilí. V závěru práce jsou přiloženy statistiky z posledních let.

Abstract

The thesis is focused on criminal aspects of domestic violence. In the introduction the work determines violence in general, deals with the definition of domestic violence and with the violence between the partners. The thesis also explains who is the offender and who is the victim of domestic violence. Work includes the individual features of domestic violence. The main focus of the study is the evolution of the legal regulation and the analysing of the merits of the crime.

Work is dedicated to crimes which are related to domestic violence. The thesis deals with criminal procedural arrangements of domestic violence in charter four. Next chapter mostly concerns proceedings in private law and expulsion. Work deals with possible future changes of Czech legal form and rates the existing sanction achievements of domestic violence. At the end of work there are some statistics from recent years.

Seznam klíčových slov / List of keywords

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí / maltreatment of a cohabiting person

Domácí násilí / domestic violence

Společné obydlí / shared dwelling

Stalking / stalking

Vývoj trestněprávní úpravy / evolution of the criminal legislative

Trestný čin / crime

Vykázání / expulsion

Předběžné opatření / preliminary injunction

Přílohy

Tabulka 1 – Přehled počtu vykázaní v roce 2013.

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICIÍ ČR DLE KRAJŮ V ROCE 2013

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s APIC ČR- 13.1.2014												2013	celkem v letech						Celkem	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	2011	2012		2007-12
Jihočeský	5	2	8	5	1	7	6	5	7	8	6	3	63	50	37	35	64	72	64	342	
Jihomoravský	7	10	13	7	9	10	12	13	12	12	11	12	128	82	72	82	87	118	150	591	
Karlovarský	9	9	11	12	9	8	6	7	6	2	7	11	97	32	46	49	79	137	111	454	
Královéhradecký	3	4	3	1	3	2	4	1	2	7	5	6	41	34	22	16	44	45	52	213	
Liberecký	6	8	18	5	17	3	7	12	7	9	12	9	113	30	36	68	62	82	104	382	
Moravskoslezský	7	10	9	9	18	7	9	5	10	6	15	2	107	213	110	111	108	135	97	774	
Olomoucký	4	10	8	6	9	8	15	8	4	10	6	6	94	44	35	43	61	112	100	395	
Pardubický	5	5	9	7	5	12	5	9	5	3	9	9	83	61	39	44	73	82	104	413	
Plzeňský	6	4	2	5	5	1	1	1	1	5	4	4	39	16	22	14	27	23	30	132	
Hlavní město Praha	9	11	16	8	15	14	10	11	18	13	10	20	155	59	34	48	104	123	138	506	
Středočeský	9	8	15	7	11	8	12	2	11	17	7	4	111	79	67	59	64	121	106	496	
Ústecký	14	13	13	21	16	16	9	10	13	9	10	12	156	81	87	134	133	202	204	841	
Vysočina	6	2	8	9	7	4	2	8	4	8	7	8	73	32	26	39	51	42	43	233	
Zlínský	9	6	10	7	10	9	7	10	12	3	7	11	101	49	46	36	81	128	102	440	
CELKEM VYKÁZÁNÍ	99	102	143	109	135	109	105	102	112	112	116	117	1361	862	679	778	1058	1430	1405	6212	
z toho opakovaná	16	11	18	9	24	22	15	18	12	13	14	16	188								
tj. v %	16%	11%	13%	9%	17%	20%	14%	18%	11%	12%	12%	14%	14%								

Od 1.1.2007 do 31.12.2013 celkem: 7 573

Tabulka 2 – Přehled počtu vykázaní v roce 2014

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICÍ ČR DLE KRAJŮ V ROCE 2014

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s APIC ČR - 11.6.2014												2014	celkem v letech							Celkem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Jihočeský	8	5	5	4	7								29	50	37	35	84	72	64	83	405
Jihomoravský	11	5	7	8	11								42	82	72	82	87	118	150	128	719
Karlovarský	5	8	15	9	5								42	32	46	49	79	137	111	97	551
Královéhradecký	9	2	1	3	0								15	34	22	16	44	45	52	41	254
Liberecký	10	9	8	9	8								44	30	36	68	82	82	104	113	495
Moravskoslezský	11	10	15	6	17								59	213	110	111	108	135	97	107	881
Olomoucký	6	7	5	6	7								31	44	35	43	61	112	100	84	489
Pardubický	6	4	10	8	13								41	61	39	44	73	82	104	83	496
Píseňský	3	7	2	4	7								23	16	22	14	27	23	30	39	171
Hlavní město Praha	14	15	21	18	15								83	59	34	48	104	123	138	155	661
Středočeský	11	6	8	12	12								49	79	67	59	84	121	108	111	607
Ústecký	10	16	11	13	14								64	81	87	134	133	202	204	156	997
Vysočina	8	10	7	5	7								37	32	28	39	51	42	43	73	306
Zlínský	7	11	11	14	8								51	49	46	36	81	128	102	101	541
CELKEM VYKÁZÁN	119	115	126	119	131	0	0	0	0	0	0	0	610	862	679	778	1058	1430	1405	1361	7573
z toho opakovaná	16	14	12	18	19																
tj. v %	13%	13%	10%	15%	15%																

Od 1.1.2007 do 31.5.2014 celkem: 8 183

Tabulka 3 – Počet zjištěných trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí

Trestný čin Týrání osoby žijící ve spol. obydlí	2008	2009	2010	2011	2012
zjištěno skutků	522	507	568	661	603
objasněno skutků	425	410	477	534	494
stíháno osob	400	384	436	485	463
- z toho ženy	18	16	18	11	13

Tabulka 4 – Počet odsouzených za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí

Počet pravomocně odsouzených osob za tr. čin Týrání osoby žijící ve společném obydlí	2008	2009	2010	2011	2012
Počet odsouzených osob	281	238	271	283	321
- z toho žen	5	8	9	9	11
Trest odnětí svobody nepodmíněný	72	56	68	75	96
Trest odnětí svobody podmíněný	200	171	201	205	219

sara dn **3x5 otázek** na rizikové faktory

ODDÍL 1

NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBE

- 1) **Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?**
– např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní
- 2) **Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?**
– např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby
- 3) **Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůzek a úmyslů ze strany násilné osoby?**
– např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůzek nebo úmyslů
- 4) **Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?**
– např. podmínky kauce, zkušební doby, podmínečného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace aj.
- 5) **Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí?**
– např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá dn

ODDÍL 2

OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

- 1) **Dopouští se obecné kriminality?**
– jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně
- 2) **Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?**
– měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)
- 3) **Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?**
– např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže
- 4) **Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi?**
– např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráchskou závislostí např. na automatech
- 5) **Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví?**
– např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu

ODDÍL 3

ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY

- 1) **Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?**
– přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe
- 2) **Má z násilné osoby extrémní strach?**
– tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobrané chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání
- 3) **Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?**
– riziko je velké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou
- 4) **Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?**
– tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností
- 5) **Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?**
– např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek